

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Attainment of Soft Skills through the Farhangian University Curriculum; Case study: Farhangian University, Shahid Hashemi Nejad Campus, Mashhad

Mahdiye Rahimi¹, Rezvan Hakimzadeh^{*2}, Mohamad Javadipour³

¹ Master's Degree in Curriculum Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Iran.

² Professor of the Department of Educational Methods and Curriculum, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Iran.

³ Associate Professor, Department of Educational Methods and Curriculum, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Iran.

ABSTRACT

Keywords

Curriculum
Farhangian University
Student Teachers
Soft Skills

1 .Corresponding author
✉ hakimzadeh@ut.ac.ir

Received: 2024/01/06
Reviewed: 2024/08/01
Accepted: 2024/08/06

Background and Objectives: The adaptation of the university curriculum to the needs arising from the basic skills in the 21st century causes attention to the issue of soft skills in the field of higher education. The purpose of this article was to investigate the level of student teachers' achievement of soft skills through the curriculum of Farhangian University and also to investigate the importance and order of priority of these skills from their point of view. **Methods:** This research was conducted using the descriptive survey method. For this purpose, the statistical population, which included all the student teachers of the elementary education field in 2018-1400 of Farhangian University in the number of 237 people, was considered, and using Cochran's formula, 173 people were randomly selected. The research tool was a questionnaire measuring the soft skills of student teachers (Al-Houli and Al-Khayat, 2020). To ensure the validity of the tool, the questionnaire was experimentally implemented among 30 available members of the sample and its reliability was obtained based on Cronbach's alpha of 0.86 and then the findings from the data analysis were analyzed using the one-sample t test. **Findings:** The results showed that from the perspective of student teachers, the amount of soft skills they acquired through the university curriculum was lower than the average in all 5 soft skills. Nevertheless, in their opinion, among these five soft skills, in order from the highest to the lowest, problem-solving skills, employability, social, study and have acquired self-control through the university curriculum. It can also be said that among the 49 soft skills examined, the most and least skills that student teachers have acquired through the curriculum are respectively related to the sub-skill "presenting material orally and conferencing" from the set of study skills. And the sub-skill "managing emotions and behaviors in different situations" has been part of the set of self-control skills. The results regarding the importance and priority of soft skills also showed that from the perspective of student teachers, all five soft skills are considered important and needed in the teaching profession. **Conclusion:** In general, the limited access of student teachers to soft skills through the curriculum of Farhangian University highlights the need for more targeted action regarding the development of soft skills.

ISSN (Online): 2645-8098

DOI: [10.48310/pma.2025.15579.4371](https://doi.org/10.48310/pma.2025.15579.4371)

Citation (APA): Rahimi, M. , Hakimzadeh, R. and Javadipour, M. (2025). Attainment of Soft Skills through the Farhangian University Curriculum: Farhangian University - Shahid Hashemi Nejad Campus, Mashhad. *Educational and Scholastic studies*, 13 (4), 187 - 214 .

 <https://doi.org/10.48310/pma.2025.15579.4371>

میزان دستیابی به مهارت‌های نرم از طریق برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان؛ مطالعه موردی: دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید هاشمی نژاد مشهد

مقاله پژوهشی / مروری

مهديه رحيمي^۱، رضوان حکیمزاده^{۲*}، محمد جواد پور^۳

۱ کارشناسی/ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران.

۲ استاد گروه روش‌ها و برنامه‌های درسی و آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران.

۳ دانشیار گروه روش‌ها و برنامه‌های درسی و آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران.

چکیده

پیشینه و اهداف: انطباق برنامه‌درسی دانشگاهی با ضرورت‌های به وجود آمده ناشی از مهارت‌های اساسی در قرن بیست‌ویکم باعث توجه به موضوع مهارت‌های نرم در حوزه آموزش عالی شده است. هدف مقاله حاضر، بررسی میزان دستیابی دانشجویان به مهارت‌های نرم از طریق برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان و همچنین بررسی میزان اهمیت و ترتیب اولویت این مهارت‌ها از نظر آنان بود. **روش‌ها:** این پژوهش با استفاده از روش توصیفی از نوع پیمایشی انجام شد. بدین منظور، جامعه آماری که شامل کلیه دانشجویان رشته آموزش ابتدایی سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۸ دانشگاه فرهنگیان به تعداد ۲۳۷ نفر بودند، در نظر گرفته شد و با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۱۷۳ نفر به طور تصادفی به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه سنجش مهارت‌های نرم دانشجویان الحولی و الخیاط (۲۰۲۰) بود. به منظور کسب اطمینان از روایی ابزار، پرسش‌نامه میان ۳۰ نفر از اعضای در دسترس نمونه به طور آزمایشی اجرا شد و پایایی آن براساس آلفای کرونباخ ۰/۸۶ بدست آمد و سپس یافته‌های حاصل از تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای تحلیل شد. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد که از منظر دانشجویان میزان مهارت‌های نرم کسب‌شده آنان از طریق برنامه‌درسی در هر ۵ مهارت نرم پایین‌تر از حد میانگین بوده است. با این وجود، از نظر آنان از میان این پنج کلان مهارت نرم به ترتیب از بیشترین به کمترین، مهارت حل مسئله، شغلی، اجتماعی، تحصیلی و خودمدیریتی را از طریق برنامه‌درسی دانشگاه کسب کرده‌اند. نتایج پیرامون اهمیت و اولویت مهارت‌های نرم نیز نشان داد که از منظر دانشجویان، هر پنج مهارت نرم از جمله مهارت‌های نرم مهم و مورد نیاز در حرفه معلمی به حساب می‌آیند. **نتیجه‌گیری:** در مجموع، میزان دستیابی محدود دانشجویان به مهارت‌های نرم از طریق برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان نیاز به اقدام هدفمندتر پیرامون پرورش مهارت‌های نرم را برجسته می‌سازد.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید.

واژه‌های کلیدی:

برنامه‌درسی
دانشگاه فرهنگیان
دانشجومعلمیان
مهارت‌های نرم

۱. نویسنده مسئول
hakimzadeh@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۵/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۱۶

شماره صفحات: ۱۸۷-۲۱۴

DOI: [10.48310/pma.2025.15579.4371](https://doi.org/10.48310/pma.2025.15579.4371)

شاپا الکترونیکی: ۲۶۴۵-۸۰۹۸

COPYRIGHTS

©2025 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

مقدمه

بازنگری و تدوین طرح کلان معماری برنامه‌درسی تربیت معلم همگام با تغییر و تحولات قرن بیست‌ویکم با محوریت مهارت‌افزایی، شایستگی‌محوری و عمل‌گرایی درصدد مجهز کردن دانشجویمعلمان به مجموعه‌ای از مهارت‌ها، توانایی‌ها و ویژگی‌های شخصیتی است (Ahmadi & Musapour, 2016) تا بدین وسیله، امکان‌گذار مؤثر از محیط آموزش دانشگاهی به محیط آموزش مدرسه‌ای تسهیل و نهایتاً دستیابی به دستاوردهای ارزشمند شغلی فراهم شود (Caggiano et al, 2020). در راستای این هدف، آموزش مهارت‌های نرم^۱ در برنامه‌های درسی تربیت معلم مورد توجه و تأکید قرار گرفته تا معلمان را که در قلب فرایند آموزش و یادگیری قرار دارند و در طول خدمت با مسائل و چالش‌های شخصی و شغلی از قبیل ناسازگاری با مدیران، همکاران و والدین (وجود اشکال در سطح تعاملات آنان با افراد)، احساس تنش، اضطراب، انزوا و ناتوانی در مدیریت این احساسات روبرو می‌شوند، به مجموعه‌ای از مهارت‌های سخت، نرم، عمومی و تخصصی مجهز سازد (Irannezhad et al, 2020). به زعم تربیویدیاتی و پانگاستوتی (Triwidyati & Pangastuti, 2021) مهارت‌ها در یک دسته‌بندی کلان به دو دسته مهارت‌های سخت (فنی) و نرم (غیرفنی) تقسیم می‌شوند که بعد سخت آن به تخصص و ظرفیت‌های فنی، دانش‌ها و مفاهیم نظری رشته‌های دانشگاهی اشاره دارد (Naibaho, 2021) و بعد نرم به‌مثابه ابزاری جهت تکمیل و به‌کارگیری مهارت‌های سخت به ویژگی‌ها، شایستگی‌ها و مهارت‌هایی اشاره دارند که به شخصیت، نگرش، اهداف، انگیزه‌ها و رفتارهای فرد مربوط می‌شود (Agcam & Dogan, 2021).

تعریف دقیق، ثابت، یکپارچه و مورد توافق از مهارت‌های نرم به دلیل قرارگیری در بسترها و زمینه‌های موضوعی و فرهنگی مختلف در دسترس نیست (Jasim Mohammed et al, 2023). با این حال، الحولی و الخیاط (AlHouli & Al-Khayatt, 2020) این مهارت‌ها را به‌عنوان مجموعه‌ای از مهارت‌ها و شایستگی‌های غیرفنی و غیر آکادمیک تعریف کرده‌اند که از عملکرد افراد در محیط‌های تحصیلی و شغلی یا زمینه‌های اجتماعی خاص پشتیبانی می‌کند و منجر به استفاده حداکثری دانشجویمعلمان از دستاوردهای خود در دانشگاه و موفقیت در شغل و زندگی آینده آنان می‌شود. در رابطه با تعیین دقیق انواع و مؤلفه‌های مهارت‌های نرم نیز توافق نظر وجود ندارد، اما تلاش‌های پژوهشگران جهت تعیین و تعریف مؤلفه‌های مهارت‌های نرم منجر به استخراج طیف وسیعی از مؤلفه‌هایی چون مهارت‌های ارتباطی، اجتماعی، کار تیمی، تصمیم‌گیری و حل مسئله، رهبری، مسئولیت‌پذیری، تفکر انتقادی و خلاق، انعطاف‌پذیری، خودمدیریتی، یادگیری مادام‌العمر شده است (Ragusa et al, 2022; Naibaho, 2021; Huda et al, 2021; AlHouli & Al-Khayatt, 2021; Pereira & Costa, 2017). در پژوهش حاضر با استناد به پرسش‌نامه الحولی و الخیاط که با هدف ارزیابی و سنجش مهارت‌های نرم دانشجویمعلمان طراحی شده است، پنج مهارت کلان به شرح ذیل به‌عنوان مؤلفه‌های برگزیده از مجموعه مؤلفه‌های مهارت‌های نرم در نظر گرفته شده است:

۱) مهارت‌های شغلی^۲ که از آن با نام مهارت‌های استخدامی یا اشتغال‌پذیری نیز یاد می‌شود، به ویژگی‌ها و مهارت‌هایی اشاره دارد که به فرد کمک می‌کند تا شغل خود را به دست آورده و همچنین عملکرد شغلی خوبی داشته باشد و سطح خوبی از عملکرد را در شغل خود حفظ کند (Yorke, 2006).

۲) مهارت‌های تحصیلی^۳ یا راهبردهای مطالعه، رویکردهایی هستند که برای یادگیری بهتر و عمیق‌تر به کار می‌روند و می‌تواند ظرفیت یادگیرنده را برای یادگیری ارتقا بخشد (Cottrell, 2019).

۳) مهارت‌های اجتماعی^۴ به‌عنوان قابلیت‌ها یا استعدادهایی تعریف می‌شوند که توسط یک فرد هنگام تعامل با افراد دیگر در سطح بین فردی به کار می‌رود و نه تنها در جامعه‌پذیری، بلکه برای فردی شدن نیز نقش مهمی ایفا می‌کنند، زیرا امکان شناخت خود و دیگران را فراهم می‌کنند (García et al, 2017).

1. Soft skills
2. Employability skill
3. Academic skills
4. Social skills

۴) مهارت‌های خودمدیریتی^۱ که طبق تعریف برمودز (Bermúdez, 2021) مجموعه تلاش‌ها و اقدامات عمدی هستند که به‌طور اساسی شامل توانایی مدیریت و نظارت بر راهبردهای نظارتی رفتارهای خود است و با غلبه ارادی بر نیروها، انگیزه‌ها و رفتارهای مخالف همراه است. مهارت‌های خودمدیریتی توانایی فرد برای مدیریت و کنترل رفتار، افکار، احساسات و عواطف و تمایلات خود در شرایط استرس به‌طور آگاهانه و سازنده و در نتیجه عملکرد بهتر در جامعه است (Berkman et al, 2017).

۵) مهارت‌های حل مسئله^۲ به درگیری فرایندهای شناختی برای رویارویی و حل مشکلات مرتبط است و برخورداری از این مهارت‌ها به افراد کمک می‌کند که با تجزیه و تحلیل موقعیت و شرایط برای بهبود یا رفع مشکلات تصمیم‌گیری کنند (Manasia et al, 2021).

مهارت‌های نرم جزو اساسی‌ترین و ضروری‌ترین مهارت‌ها برای موفقیت حرفه‌ای قلمداد می‌شود و آموزش آن به معلمان به‌عنوان مهارت‌های کلیدی حرفه معلمی در قرن بیست و یک سبب بهسازی و توسعه فردی و شغلی آنان و به موازات آن افزایش کیفیت و اثربخشی فعالیت‌های آموزشی می‌شود (Fernández et al, 2021). از طرفی، به‌کارگیری مهارت‌های نرم از عوامل تعیین‌کننده در تدریس اثربخش بوده و با ایجاد انگیزه، علاقه‌مندی و ابتکار عمل در فعالیت‌های آموزشی معلمان منجر به نتایج یادگیری بهتر در دانش‌آموزان شده (Triwidyati & Pangastuti, 2021) و در مجموع، تعاملات معلم، دیدگاه‌ها و میزان رضایت و عملکرد شغلی وی را تقویت می‌کند (Seyfi et al, 2023; Tang, 2020).

از این رو، بحث از مهارت‌های نرم در برنامه‌درسی تربیت معلم نیز به جهت تربیت نیروی آموزشی آینده اهمیت دارد، چراکه مطالعات، اهمیت و ضرورت آموزش این مهارت‌ها را برای معلمان قبل و حین خدمت آشکار ساخته است (Tang, 2020; Caggiano et al, 2020). گزارش‌های تحقیقی پیرامون مهارت‌های نرم معلمان حکایت از ناکافی بودن آموزش این مهارت‌ها در مراکز تربیت معلم، سطح متوسط مهارت‌های نومعلمان و احساس نیاز آنان به آموزش دارد (Caingcoy, 2021; Maren et al, 2021; Vithanapathirana, 2018). در این راستا، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD, 2005) در گزارشی بر لزوم کسب شایستگی‌ها و مهارت‌های نرم معلمان تأکید کرده است. از این رو، پرورش این مهارت‌ها در دانشجومعلمان جهت اطمینان از کارایی و اثربخشی آنان در محیط پرچالش مدارس ضروری به نظر می‌رسد، چراکه نتایج بررسی‌ها نشانگر نیازها و چالش‌های نومعلمان در محیط مدارس و درگیری آنان با مسائل و چالش‌های مرتبط با کمبود مهارت‌های نرم از قبیل مهارت‌های ارتباطی، سازگاری و انعطاف‌پذیری است (Irannezhad et al, 2020).

پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر پیرامون مبحث مهارت‌های نرم، پژوهش‌های بسیاری صورت گرفته است که دسته‌ای از این مطالعات به بررسی تجارب معلمان و دانشجومعلمان و واکاوی دیدگاه‌ها و ادراکات آنان پیرامون مهارت‌های نرم و همچنین شناسایی مؤلفه‌های مهم این مهارت‌ها در حرفه معلمی پرداخته‌اند (Ragusa et al, 2022; Naibaho, 2021; Huda et al, 2021; Erlini et al, 2021; Kniaz & Chukhno, 2021). آموزش و روش‌های توسعه‌ای مهارت‌های نرم (Huda et al, 2021; Ngang et al, 2015) و برخی نیز به طراحی ابزارهای اندازه‌گیری این مهارت‌ها پرداخته‌اند (Khaleghkhah & Najafi, 2018; Qari, 2015). دسته‌ای دیگر از پژوهش‌ها، اقدام به ارزیابی برنامه‌های درسی و دوره‌های آموزشی مرتبط با مهارت‌های نرم نموده‌اند (Maren et al, 2018; Huda et al, 2021; Vithanapathirana, 2018). در این میان، دسته‌ای وسیعی از مطالعات تحقیقی، وضعیت و سطح برخورداری معلمان و دانشجومعلمان از مهارت‌های نرم را ارزیابی کرده‌اند (Ragusa et al, 2022; Naibaho, 2021; Agçam & Dogan, 2021; Fernández et al, 2021; Kniaz & Chukhno, 2021; AlHouli & Al-Khayatt, 2020). بخشی دیگر از پژوهش‌ها نیز به بررسی نیاز معلمان به آموزش و یادگیری و همچنین اهمیت این مهارت‌ها

1. Self-management skills

2. Problem-solving skills

پرداخته‌اند (Pourkarimi et al, 2022; Ragusa et al, 2022; AlHouli & Al-Khayatt, 2020; Tang, 2020). برخی از پیشینه‌های مرتبط با پژوهش حاضر به شرح زیر است:

مارن و همکاران (Maren et al, 2021) پژوهشی با هدف طراحی و اجرای برنامه و دوره آموزشی مهارت‌های نرم برای دانشجومعلم‌ان نیجریه انجام دادند و مشخص شد دانشجومعلم‌ان سطح متوسطی از مهارت‌های نرم را به دست آورده‌اند که آنها را در برنامه‌ریزی و کنترل کلاس درس و در نهایت موفقیت در تدریس توانمند می‌سازد. نایباهو (Naibaho, 2021) در پژوهشی به شناسایی مهارت‌ها و پیشرفت‌های دانشجومعلم‌ان دانشگاه کریستن اندونزی پرداخت. نتایج این پژوهش نشان داد مهارت‌های نرم دانشجومعلم‌ان زبان انگلیسی در سطح عالی قرار دارد و مهارت‌های کار گروهی، مسئولیت‌پذیری و یادگیری مشارکتی از جمله مؤلفه‌های ضروری برای یادگیری مجموعه مهارت‌های نرم است. همچنین نتایج بیانگر این مهم بود که بین مهارت‌های نرم دانشجومعلم‌ان و پیشرفت تحصیلی آنان رابطه مثبت وجود دارد. کنایز و چوکنو (Kniaz & Chukhno, 2021) در مطالعه‌ای به بررسی دیدگاه دانشجومعلم‌ان کارورز رشته زبان انگلیسی در مورد توسعه مهارت‌های نرم در مرکز تربیت معلم اوکراین پرداخت تا همبستگی بین مهارت‌های نرم موجود در تربیت معلم حرفه‌ای و دیدگاه دانشجومعلم‌ان نسبت به توسعه مهارت‌های نرم در دانشگاه را بررسی کند. یافته‌های این پژوهش نشان داد بیشتر دانشجومعلم‌ان سطح مهارت‌های نرم خود را متوسط یا بالا می‌دانند. با این وجود، تعداد قابل توجهی از پاسخ‌دهندگان هنوز احساس می‌کنند که معلمان به بهبود این مهارت‌ها توجه کافی ندارند یا به سختی توجه می‌کنند. فرناندز و همکاران (Fernández et al, 2021) در مطالعه‌ای، میزان کسب مهارت‌ها و شایستگی‌های نرم در دانشجومعلم‌ان دانشگاه‌های مناطق آمریکا را با در نظر گرفتن متغیرهای چون جنسیت، سن، سابقه خدمت و... مورد بررسی و ارزیابی قرار دادند. نتایج این مطالعه نشان داد از نظر سابقه تدریس، معلمانی که تجربه کمتری دارند، خودپنداره‌ای کمتر از حد متوسط نشان می‌دهند و از نظر جنسیت نیز خودپنداره زنان در رابطه با میزان برخورداری از مهارت‌های نرم به طور قابل توجهی بالاتر از خودپنداره مردان است. نتایج کلی این مطالعه نیز نشانگر خودپنداره مثبت و سطح بالا معلمان در مورد میزان رشد مهارت‌های نرم آنان بود. تانگ (Tang, 2020) در پژوهش خود به بررسی اهمیت کسب مهارت‌های نرم در حرفه معلمی پرداخت. یافته‌ها در بخش کمی نشان داد که مهارت‌های کار تیمی و یادگیری مادام‌العمر مهم‌ترین مهارت‌های نرم هستند. الحولی و الخیاط (AlHouli & Al-Khayatt, 2020) در پژوهشی به ارزیابی نیازهای دانشجومعلم‌ان دانشگاه کویت به مهارت‌های نرم و شناسایی رویکردهای ترجیحی آنها برای کسب این مهارت‌ها پرداختند. آنان با استفاده از ابزار پرسش‌نامه، در بخش اول، ۴۹ مهارت نرم را در پنج بعد طبقه‌بندی کردند و میزان نیاز دانشجومعلم‌ان به این مهارت‌ها را سنجیدند. در بخش دوم نیز پنج رویکرد مختلف برای کسب مهارت‌های نرم را از منظر دانشجومعلم‌ان شناسایی کردند. نتایج نشان داد مراکز تربیت معلم کویت، فرصت‌های کافی را برای توسعه مهارت‌های نرم دانشجومعلم‌ان فراهم نمی‌کند یا حداقل باید به سطح مهارت‌های آنها توجه بیشتری داشته باشد. با این حال، از ۴۹ مهارت نرم در ابعاد پنج‌گانه، ۲۸ مهارت در سطح متوسط و ۲۱ مهارت در سطح نیاز بالا بودند. بیسکانت و همکاران (Biscante et al, 2019) در مطالعه‌ای به بررسی وضعیت استخدامی و تعیین ارتباط برنامه‌درسی با سطح مهارت‌ها و شایستگی‌های دانشجومعلم‌ان فارغ‌التحصیل شده پرداختند. نتایج نشان داد مهارت‌های آموخته‌شده در دانشگاه در اجرای وظایف شغلی آنها بسیار کمک‌کننده بوده است. در میان مهارت‌ها و شایستگی‌های آموخته‌شده، مهارت‌های ارتباطی در صدر فهرست قرار داشتند و پس از آن به ترتیب روابط انسانی، تفکر انتقادی، حل مسئله و مهارت‌های کارآفرینی گزارش شده‌اند. خالق‌خواه و نجفی (Khaleghkhah & Najafi, 2018) در پژوهشی به استخراج مؤلفه‌های مهارت‌های نرم مدیران آموزشی مدارس شهر تبریز پرداختند و ابزاری برای اندازه‌گیری مهارت‌های آنان طراحی کردند. نتایج این پژوهش منجر به استخراج هفت مؤلفه تفکر تحلیلی و حل مسئله، ارتباطات، کار گروهی، مدیریت اطلاعات، توسعه نوآوری، یادگیری مادام‌العمر و اخلاق و مهارت‌های حرفه‌ای شد. جهت اندازه‌گیری این مهارت‌ها نیز پرسش‌نامه‌ای که حاوی ۳۰ سؤال بود، طراحی و ساخته شد و روایی آن با تحلیل عاملی تأییدی مورد

بررسی قرار گرفت و پایداری آن نیز درصد قابل قبولی کسب کرد. ابارو (Abarro, 2017) در مطالعه‌ای به سنجش میزان موفقیت برنامه‌درسی دانشگاه تربیت معلم آلامینوس در تربیت اولین گروه فارغ‌التحصیلان خود پرداخت تا میزان مفیدبودن آموخته‌های دانشگاهی و تطابق با نیازهای کاری و همچنین تأثیرگذاری بر مهارت‌های شغلی آنان را بسنجد. این پژوهش با استفاده از یک طرح توصیفی، مشخصات جمعیت شناختی و ویژگی‌های شغلی ۳۸ دانش‌آموخته را مورد بررسی قرار داد تا کاربرد آموزش‌های دریافت شده توسط آنان را در مشاغل فعلی خود از طریق ارزیابی گذشته‌نگر از برنامه‌های دانشگاهی نشان دهد. نتایج نشان داد مهارت‌های آموخته شده در کار فعلی آنها بسیار مفید است و از میان این مجموعه مهارت‌ها، مهارت‌های ارتباطی، رهبری و حل مسئله دانشجومعلم‌ان در سطح مطلوب قرار دارد. انگانگ و همکاران (Ngang et al, 2015) در پژوهشی دیدگاه نومعلم‌ان درخصوص ادغام مهارت‌های نرم در آموزش‌های حرفه‌ای تربیت معلم مورد بررسی قرار دادند. هدف این پژوهش، بررسی میزان مهارت‌های نرمی بود که در آموزش حرفه‌ای معلم‌ان ادغام شده است. بدین منظور، با ۱۵ نومعلم درخصوص مهارت‌های نرم شامل ارتباط، حل مسئله و انتقاد، کار تیمی، یادگیری مادام‌العمر و مدیریت اطلاعات، کارآفرینی، اخلاق حرفه‌ای و رهبری مصاحبه شد. یافته‌ها نشان داد از هر هفت مهارت نرم فوق، شش مهارت به جزء مهارت کارآفرینی به‌عنوان مهارت‌های مهم و مرتبط با وظایف معلم‌ان تلقی می‌شود و همچنین معلم‌ان به اندازه کافی این مهارت‌های نرم را در طول آموزش خود در دانشگاه کسب نکرده‌اند. تأکیدات سند تحول بنیادین و برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان بر دو دسته شایستگی‌های پایه و شایستگی‌های ویژه در راستای تربیت معلم تراز و نتایج بررسی پیشینه پژوهشی که حکایت از وجود شکاف بین برنامه‌های تربیت معلم و آموزش مهارت‌های نرم دارد، اهمیت پرداختن به این مهم را آشکار می‌سازد. از طرفی نیازها و چالش‌های نومعلم‌ان در محیط مدارس نیز گویای درگیری آنان با مسائل و چالش‌هایی از قبیل ناسازگاری با مدیران، همکاران و والدین (وجود اشکال در سطح تعاملات آنان با افراد)، احساس تنش، اضطراب، انزوا و ناتوانی در مدیریت این احساسات است و بیش از پیش بر مغفول ماندن آموزش مهارت‌های نرم در برنامه‌درسی تربیت معلم صحنه می‌گذارد (Ulanday, 2021; Deep et al, 2019; Hosseini & Allah Karami, 2024; Irannezhad et al, 2020). بنابراین، آماده‌سازی دانشجومعلم‌ان برای رویارویی مؤثر با چالش‌های شغلی نیازمند آموزش و توسعه مهارت‌های نرم آنان در طول تحصیل است که به‌وسیله برنامه‌درسی فرصت‌های متعددی در راستای کسب و ارتقای این مهارت‌ها در کنار مهارت‌های فنی فراهم می‌شود.

با مطالعه و بررسی پژوهش‌های انجام‌شده به نظر می‌رسد که مهارت‌های نرم، علی‌رغم اهمیت و ضرورتی که در عملکرد شغلی دارند در طراحی و تدوین برنامه‌درسی رسمی دانشگاهی کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند؛ درحالی‌که ماهیت و اهمیت این مهارت‌ها ایجاب می‌کند که همراه با فعالیت‌های یاددهی-یادگیری سخت و در خلال کلیه دروس عمومی و تخصصی آموزش داده شود (Redomero et al, 2019; Patacsil & Tablatin, 2017). ازاین‌رو، با نظر به تأکیدات صریح اسناد بالادستی پیرامون شایستگی‌محوری و مهارت‌افزایی (Hallaji, 2022) و اثرات مثبت توسعه مهارت‌های نرم در معلم‌ان و از سویی دیگر، خلاء موجود در پژوهش‌های داخلی ضروری است که وضعیت دستیابی دانشجومعلم‌ان به مهارت‌های نرم از طریق برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان و همچنین میزان اهمیت این مهارت‌ها از منظر آنان مورد بررسی قرار گیرد. لذا پژوهش حاضر با هدف تعیین میزان دستیابی دانشجومعلم‌ان به مهارت‌های نرم از طریق برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان و همچنین تعیین میزان اهمیت و ترتیب اولویت مهارت‌های نرم از منظر آنان به دنبال پاسخگویی به دو سؤال ذیل است:

- برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان تا چه اندازه در ایجاد و تقویت مهارت‌های نرم دانشجومعلم‌ان مؤثر بوده است؟
- از منظر دانشجومعلم‌ان، توجه به مهارت‌های نرم در برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان تا چه میزان اهمیت و اولویت

دارد؟

روش

رویکرد پژوهش حاضر، کمی است که با روش توصیفی از نوع پیمایشی انجام شده است. جامعه مورد مطالعه، کلیه دانشجویان رشته آموزش ابتدایی ورودی سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۸ دانشگاه فرهنگیان (پردیس دخترانه شهید هاشمی‌نژاد مشهد) به تعداد ۲۳۷ نفر بودند که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۱۷۳ نفر به‌طور تصادفی ساده به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه استاندارد سنجش مهارت‌های نرم دانشجویان (AlHouli & Al-Khayatt, 2020) بود که شامل پنج مهارت نرم کلان یعنی مهارت‌های حرفه‌ای، مهارت‌های تحصیلی، مهارت‌های خودمدیریتی، مهارت‌های اجتماعی و مهارت‌های حل مسئله می‌شود. هریک از این مهارت‌ها شامل ۱۰ گویه از مهارت‌های نرم خرد (مؤلفه) است که نظرات دانشجویان را در رابطه با وضعیت تحقق مهارت‌های نرم از طریق برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان و همچنین میزان اهمیت هریک از مهارت‌ها را مورد پرسش قرار داده است. در مجموع در این ابزار، ۴۹ گویه در مقیاس چهار درجه‌ای لیکرت شامل خیلی کم (۱)، کم (۲)، زیاد (۳) و خیلی زیاد (۴) درخصوص بررسی میزان دستیابی به مهارت‌های نرم و مقیاس چهار درجه‌ای لیکرت شامل خیلی مهم (۱)، مهم (۲)، تاحدودی مهم (۳) و کم اهمیت (۴) درخصوص بررسی میزان اهمیت مهارت‌های نرم در نظر دانشجویان مشخص، تنظیم و طرح شده است.

به دلیل اینکه پرسش‌نامه مورد استفاده در این پژوهش برگرفته از پژوهش‌های لاتین حوزه مهارت‌های نرم بود و تاکنون در نمونه داخلی مورد استفاده قرار نگرفته بود، ابتدا توسط پژوهشگر ترجمه شد و سپس جهت کسب اطمینان بیشتر از صحت و کیفیت ترجمه صورت گرفته، در اختیار یک متخصص زبان انگلیسی قرار داده شد تا ترجمه فارسی پرسش‌نامه به زبان اصلی برگردانده، تطبیق و مقایسه شود و درنهایت پرسش‌نامه توسط اساتید پژوهش حاضر مورد تأیید قرار گرفت. درخصوص روایی یا اعتبار پرسش‌نامه مورد استفاده از روش اعتبار محتوا استفاده شده است. پرسش‌نامه در اختیار خبرگان و صاحب‌نظران مربوطه قرار گرفته و نظرات آنان در جهت تحویل هرچه بهتر روایی اخذ و اصلاحات مورد نظر صورت گرفت. پس از تأیید روایی محتوایی ابزار پژوهش به منظور اطمینان از پایایی پرسش‌نامه در بین ۳۰ نفر از افراد نمونه به اجرا درآمد و پایایی ابزار نیز براساس آلفای کرونباخ ۰/۸۶ بدست آمد. به‌منظور بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف اسمیرنوف در نرم‌افزار SPSS (نسخه ۲۴) استفاده شد و سپس در بخش آمار استنباطی، بعد از کسب اطمینان از نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون پارامتریک t تک نمونه‌ای استفاده شد.

یافته‌ها

به‌منظور بررسی ساختار عاملی مقیاس مهارت‌های نرم دانشجویان از تحلیل عاملی اکتشافی با چرخش عاملی متعامد از نوع واریماکس استفاده شد. مقادیر KMO و بارتلت برای بررسی کفایت نمونه‌گیری و مناسب بودن همبستگی داده‌های گردآوری شده جهت انجام تحلیل اکتشافی در جدول ۱ گزارش شده‌اند.

جدول ۱. نتایج آزمون KMO و بارتلت

شاخص	اندازه
KMO	۰/۸۵۳
مجذور کای بارتلت	۴۵۸۴/۱۸۶
درجه آزادی	۱۱۲۸
معناداری	۰/۰۰۱

نتایج جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که شاخص KMO با مقدار ۰/۸۵۳ که مقدار ۰/۷۰ یا بالاتر کافی محسوب می‌شود، در سطح قابل قبولی بوده و نشانگر کفایت داده‌ها و نمونه برای تحلیل عاملی اکتشافی می‌باشد. همچنین نتایج

آزمون بارتلت با سطح معنی‌داری کمتر ۰/۰۱، نشانگر همبستگی مناسب بین متغیرها است. لازمه ادامه تحلیل عاملی اکتشافی این است که آزمون بارتلت معنادار باشد.

در جدول شماره ۲ گویه‌ها و بارهای عاملی، عامل‌های استخراج شده گزارش شده‌اند. لازم به ذکر است که گویه‌هایی که بار عاملی کمتر از ۰/۴ داشته باشند یا روی بیش از یک عامل بار عاملی زیادی داشتند از تحلیل حذف می‌شوند. در رابطه با بار عاملی گورساج^۱ (۱۹۸۳) پیشنهاد کرده است که بار عاملی ۰/۳ خیلی کوچک است به‌ویژه اگر تعداد متغیرهای زیادی در تحلیل وجود داشته باشند و استیونس^۲ (۲۰۰۲) برای دست یافتن به ارزش کاربردی، بار عاملی ۰/۴ را توصیه کرده است. توصیه این است که بر اساس اندازه یا حجم نمونه تصمیم‌گیری شود. در نمونه‌های کمتر از ۲۰۰ مورد، اندازه‌هایی در دامنه ۰/۴۰ تا ۰/۴۵ کمترین حد در نظر گرفته شوند. در نمونه‌های بزرگتر، استفاده از ۰/۴۰ به‌عنوان معیار در نظر گرفته شود. بر این اساس در این پژوهش بار عاملی ۰/۴۰ به‌عنوان ملاک در نظر گرفته شده است. مجموع واریانس استخراج شده برای هشت عامل ۵۱/۷۳۴ درصد می‌باشد که مقدار قابل توجهی است.

با توجه به جدول شماره ۲، عامل اول (مهارت‌های حل مسئله) است که ۱۰/۵۵۹ درصد از واریانس این عوامل را تبیین می‌کند. این عامل از ۱۰ گویه تشکیل شده است. عامل دوم (مهارت‌های شغلی) است که ۱۰/۵۵۳ درصد از تغییرات را تبیین می‌کند. این عامل از ۹ گویه تشکیل شده است. عامل سوم (مهارت‌های اجتماعی) است که ۱۰/۴۲۴ درصد از تغییرات را پیش‌بینی می‌کند. این عامل از ۱۰ گویه تشکیل شده است. عامل چهارم (مهارت‌های خودمدیریتی) است که ۱۰/۱۷۷ درصد از واریانس این عوامل را تبیین می‌کند. این عامل از ۱۰ گویه تشکیل شده است. عامل پنجم (مهارت‌های تحصیلی) است که ۱۰/۰۲ درصد از تغییرات را تبیین می‌کند. این عامل نیز از ۱۰ گویه تشکیل شده است. گویه شماره ۲۰ (احترام به تفاوت‌های افراد و نگرش مثبت نسبت به تنوع) به دلیل بار عاملی پایین‌تر از ۰/۴ از فرآیند تحلیل حذف شد. این عوامل در مجموع ۵۱/۷۳۴ درصد از تغییرات را تبیین می‌کنند.

جدول ۲. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی مؤلفه‌های مهارت‌های نرم دانشجومعلمیان

گویه‌ها	حل مسئله	شغلی	اجتماعی	خودمدیریتی	تحصیلی
۴۷	۰/۸۲۳				
۴۰	۰/۷۵۳				
۴۴	۰/۷۴۸				
۴۸	۰/۶۵۱				
۴۳	۰/۶۲۳				
۴۶	۰/۶۰۵				
۴۲	۰/۵۸۸				
۴۵	۰/۵۵۷				
۴۱	۰/۵۰۶				
۴۹	۰/۴۵۳				
۹		۰/۸۵۳			
۱		۰/۸۲۴			
۵		۰/۷۹۶			
۶		۰/۷۱۶			
۸		۰/۷۱۰			
۲		۰/۶۵۰			
۷		۰/۶۴۷			

1. Gorsuch

2. Stevens

گویه‌ها	حل مسئله	شغلی	اجتماعی	خودمدیریتی	تحصیلی
۴		۰/۶۴۲			
۳		۰/۶۲۰			
۲۱			۰/۷۴۴		
۲۴			۰/۷۴۲		
۲۹			۰/۷۳۰		
۲۳			۰/۷۱۸		
۲۵			۰/۶۸۳		
۲۷			۰/۶۶۲		
۲۸			۰/۶۲۲		
۲۲			۰/۶۰۴		
۲۶			۰/۵۱۷		
۳۶				۰/۷۴۹	
۳۲				۰/۷۴۱	
۳۵				۰/۶۸۷	
۳۷				۰/۶۴۵	
۳۴				۰/۶۴۴	
۳۸				۰/۶۳۶	
۳۹				۰/۵۳۹	
۳۰				۰/۴۹۶	
۳۱				۰/۴۹۲	
۳۳				۰/۴۵۷	
۱۵					۰/۷۱۹
۱۸					۰/۷۰۶
۱۶					۰/۷۰۶
۱۱					۰/۶۶۴
۱۷					۰/۶۶۱
۱۹					۰/۶۱۲
۱۲					۰/۵۷۷
۱۰					۰/۵۳۸
۱۴					۰/۵۳۲
۱۳					۰/۵۲۹
مقدار ویژه	۵/۰۶۸	۵/۰۶۶	۵/۰۰۴	۴/۸۸۵	۴/۸۱۰
واریانس تبیین شده	۱۰/۵۵۹	۱۰/۵۵۳	۱۰/۴۲۴	۱۰/۱۷۷	۱۰/۰۲
واریانس تجمعی	۱۰/۵۵۹	۲۱/۱۱۲	۳۱/۵۳۶	۴۱/۷۱۴	۵۱/۷۳۴

نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف که در جدول شماره ۳ قابل مشاهده است، نشان داد که سطح معناداری برای متغیرهای تحقیق بزرگتر از ۰.۰۵ است و در نتیجه داده‌های جمع‌آوری شده پیرامون هر یک از پنج مهارت نرم نرمال است.

جدول ۳. آزمون کولموگروف- اسمیرنوف برای متغیرهای تحقیق

متغیر	مقدار آزمون	سطح معناداری
مهارت‌های حل مسأله	۰/۷۵۳	۰/۶۲۳
مهارت‌های شغلی	۰/۸۳۱	۰/۴۹۴
مهارت‌های اجتماعی	۱/۱۱۸	۰/۱۶۴
مهارت‌های خودمدیریتی	۰/۷۹۵	۰/۵۵۲
مهارت‌های تحصیلی	۱/۱۸۹	۰/۱۱۸

سؤال اول پژوهش: برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان تا چه اندازه در ایجاد و تقویت مهارت‌های نرم در دانشجومعلم‌ان مؤثر بوده است؟

جدول ۴ و ۵ نتایج آزمون را برای مهارت‌های شغلی نشان می‌دهد.

جدول ۴. آزمون تی تک متغیره برای بررسی مهارت‌های شغلی

آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
-۱۳/۹۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۵۳

با توجه به جدول ۴، آماره تی (-۱۳/۹۸) مهارت‌های شغلی به‌عنوان یکی از مهارت‌های نرم در دانشجومعلم‌ان در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی‌دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین مهارت‌های شغلی با میانگین ۱/۹۴ با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد ($p\text{-value} = 0/00 < \alpha = 1\%$). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که از منظر دانشجومعلم‌ان، برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان به میزان کمی توانسته «مهارت‌های شغلی» را در آنان ایجاد یا تقویت نماید.

جدول ۵. شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره برای بررسی مؤلفه‌های مهارت شغلی

خرده‌مهارت‌ها (مؤلفه)	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
مهارت استفاده مؤثر از ابزار و وسایل فناوری در تدریس	۲/۷۶	۰/۷۵	۰/۰۵۷	۴/۴۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۵
توانایی مشارکت فعال و سازنده در فعالیتهای گروهی	۲/۷۲	۰/۷۲	۰/۰۵۵	۴/۰۳۱	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۲
توانایی سازگاری و انعطاف‌پذیری در مواجهه با تغییرات	۱/۸۲	۰/۷۶	۰/۰۵۸	-۱۱/۷۴۹	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۷
توانایی مدیریت زمان، انرژی و فضای کاری برای انجام وظایف محوله	۱/۸۰	۰/۷۰	۰/۰۵۴	-۱۳/۰۰۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۹
توانایی‌های سازماندهی و مدیریت مؤثر امور	۱/۷۶	۰/۶۹	۰/۰۵۳	-۱۳/۹۳۱	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۳
مهارت مذاکره و متقاعد سازی دیگران	۱/۷۵	۰/۷۱	۰/۰۵۵	-۱۳/۸۰۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۵
توانایی استفاده مؤثر از ارتباطات کلامی و غیر کلامی در همه سطوح	۱/۶۹	۰/۶۹	۰/۰۵۳	-۱۵/۳۶۴	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۱
مهارت ایجاد و حفظ رزومه شغلی به شکل کاغذی و الکترونیکی	۱/۶۶	۰/۷۰	۰/۰۵۴	-۱۵/۴۸۷	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۳
مهارت تدوین راهبردهای مناسب برای رشد مداوم حرفه‌ای	۱/۵۵	۰/۶۴	۰/۰۴۹	-۱۹/۳۸۵	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۸۵

با توجه به جدول شماره ۵، آماره تی مؤلفه‌های توانایی مشارکت فعال و سازنده در فعالیت‌های گروهی (۴/۰۳۱) و مهارت استفاده مؤثر از ابزار و وسایل فناوری در تدریس (۴/۴۸) در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی‌دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین این دو مؤلفه مهارت‌های شغلی با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد ($p\text{-value} = 0/00 < a = \%1$). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان توانسته به میزان زیادی دو خرده‌مهارت «توانایی مشارکت فعال و سازنده در فعالیت‌های گروهی» و «مهارت استفاده مؤثر از ابزار و وسایل فناوری» را در دانشجومعلم‌ان ایجاد و یا تقویت نماید. در راستای تقویت مهارت‌های کار گروهی یکی از دانشجومعلم‌ان ابراز می‌دارد: «من یادمه/استادی داشتیم که ایشون روش‌های آموزش مطالعات رو تدریس میکردن؛ ما رو گروه‌بندی کرده بودن و با مشارکت هم تدریس رو طراحی می‌کردیم و حتی برای اجرا هم تقسیم وظیفه می‌کردیم. خب این کارشون باعث شد که مهارت کار گروهی رو تمرین کنیم و یاد بگیریم که به نظرات هم دیگه تو گروه احترام بزاریم و انعطاف داشته باشیم تو کارمون» و یا در خصوص مهارت‌های کار با رایانه و ابزار و وسایل فناوری در تدریس ابراز داشته‌اند که: «خدا/روشکر ما تو بحث آموزش مجازی و مهارت‌های فناورانه به خوبی آموزش دیده بودیم و تونستیم با چالش‌های کمتری مواجه بشیم تو دوران کرونا».

همچنین با توجه به جدول فوق، سایر خرده‌مهارت‌ها به‌عنوان مهارت‌های شغلی دانشجومعلم‌ان در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی‌دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین این مهارت‌های شغلی با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد ($p\text{-value} = 0/00 < a = \%1$). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان به میزان کمی توانسته سایر خرده‌مهارت‌های «توانایی مدیریت زمان، انرژی و فضای کاری برای انجام وظایف محوله، توانایی استفاده مؤثر از ارتباطات کلامی و غیرکلامی در همه سطوح، توانایی سازماندهی و مدیریت مؤثر امور، توانایی سازگاری و انعطاف‌پذیری در مواجهه با تغییرات، مهارت تدوین راهبردهای مناسب برای رشد مداوم حرفه‌ای، مهارت مذاکره و متقاعدسازی دیگران و مهارت ایجاد و حفظ رزومه شغلی به شکل کاغذی و الکترونیکی» را در دانشجومعلم‌ان ایجاد یا تقویت نماید. در یک نگاه کلی می‌توان گفت برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان در میان خرده‌مهارت‌های مربوط به مهارت شغلی توانسته بیشترین نقش را در ایجاد و تقویت خرده‌مهارت «استفاده مؤثر از ابزار و وسایل فناوری در تدریس» با میانگین (۲/۷۶) و کمترین نقش را در ایجاد و تقویت خرده‌مهارت «تدوین راهبردهای مناسب برای رشد مداوم حرفه‌ای» با میانگین (۱/۵۵) ایفا نمایند. جدول ۶ و ۷ نتایج آزمون را برای مهارت‌های تحصیلی نشان می‌دهد.

جدول ۶. آزمون تی تک متغیره برای بررسی مهارت‌های تحصیلی

آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
-۱۵/۵۹	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۹۳

با توجه به جدول شماره ۶، آماره تی (-۱۵/۵۹) مهارت‌های تحصیلی به‌عنوان یکی از مهارت‌های نرم در دانشجومعلم‌ان در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی‌دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین مهارت‌های تحصیلی با میانگین ۱/۹۰ با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد ($p\text{-value} = 0/00 < a = \%1$). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که از منظر دانشجومعلم‌ان، برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان به میزان کمی توانسته «مهارت‌های تحصیلی» را در آنان ایجاد یا تقویت نماید.

جدول ۷. شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره برای بررسی مؤلفه‌های مهارت تحصیلی

خردمه‌مهارت‌ها (مؤلفه)	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
مهارت‌های ارائه مطالب به صورت شفاهی و کنفرانس دادن	۲/۸۰	۰/۷۳	۰/۰۵۶	۵/۲۹	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۹
مهارت‌های نوشتن	۱/۹۴	۰/۷۶	۰/۰۵۸	-۹/۵۵	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۵
روش‌های خواندن مؤثر و آمادگی برای امتحانات	۱/۸۷	۰/۷۳	۰/۰۵۶	-۱۱/۳۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۳
مهارت‌های اولویت بندی و مدیریت زمان	۱/۸۶	۰/۷۲	۰/۰۵۵	-۱۱/۵۷	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۳
مهارت‌های گوش دادن فعال	۱/۸۵	۰/۷۶	۰/۰۵۸	-۱۱/۲۱	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۵
مهارت استفاده از اپلیکیشن‌ها و برنامه‌های کامپیوتری برای یادگیری بهتر	۱/۸۵	۰/۷۶	۰/۰۵۸	-۱۱/۲۱	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۵
توانایی خواندن انتقادی و درک مطلب	۱/۷۷	۰/۷۱	۰/۰۵۵	-۱۳/۳۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۳
روش‌های مشارکت مؤثر در یادگیری گروهی	۱/۷۷	۰/۷۲	۰/۰۵۵	-۱۳/۱۷	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۲
استراتژی‌های تقویت حافظه و یادآوری مطالب	۱/۶۸	۰/۶۹	۰/۰۵۳	-۱۵/۴۳	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۸۱
روش‌های یادداشت‌برداری و مطالعه مؤثر	۱/۶۷	۰/۶۹	۰/۰۵۳	-۱۵/۷۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۸۲

با توجه به جدول شماره ۷، آماره تی مؤلفه مهارت‌های ارائه مطالب به صورت شفاهی و کنفرانس دادن (۵/۲۹) در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داد که بین این مؤلفه مهارت‌های تحصیلی با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد ($p\text{-value} = 0/00 < \alpha = 1\%$). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان نقش زیادی در ایجاد و یا تقویت خردمه‌مهارت «ارائه مطالب به صورت شفاهی و کنفرانس دادن» داشته است. هم راستا با این مهم دانشجویان معتمد بودند که: «نو دانشگاه فرهنگیان خیلی ارائه‌ها به عهده دانشجویهاست و نیازه که بارها و بارها برای تمام دروس ارائه داریم یا ارائه مطلب یا تدریس یک درس و تأثیرات مثبتش رو روی مهارت‌ها می‌ذاره. مثلاً یاد می‌گیری که در جمع صحبت می‌کنی خجالت نکشی، بهت اعتمادبه‌نفس میده، ارتباط زبانی برقرار میکنی و یاد می‌گیری کی از زبان بدنت استفاده کنی». و این نشان می‌دهد که مجموعه فعالیت‌های تربیتی با تمرکز بر این مهارت انجام می‌شده است و اثرات مطلوبی بر تقویت بسیاری از مهارت‌های نرم آنان داشته است.

همچنین با توجه به جدول ۷، آماره تی سایر مؤلفه‌ها به عنوان مهارت‌های تحصیلی دانشجویان معتمد در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین این مؤلفه‌های مهارت‌های تحصیلی با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد ($p\text{-value} = 0/00 < \alpha = 1\%$). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان به میزان کمی توانسته سایر خردمه‌مهارت‌های «گوش دادن فعال، اولویت‌بندی و مدیریت زمان، روش‌های خواندن مؤثر و آمادگی برای امتحانات، استراتژی‌های تقویت حافظه و یادآوری مطالب، استفاده از اپلیکیشن‌ها و برنامه‌های کامپیوتری برای یادگیری بهتر، روش‌های مشارکت مؤثر در یادگیری گروهی، روش‌های یادداشت‌برداری و مطالعه مؤثر، توانایی خواندن انتقادی و درک مطلب و مهارت‌های نوشتن» را در

دانشجومعلمان ایجاد یا تقویت نماید. در یک نگاه کلی می‌توان گفت که برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان در میان خرده‌مهارت‌های تحصیلی توانسته بیشترین نقش را در ایجاد و تقویت خرده‌مهارت‌های «ارائه مطالب به‌صورت شفاهی و کنفرانس‌دادن» با میانگین (۲/۸۰) و کمترین نقش را در ایجاد و تقویت خرده‌مهارت‌های «روش‌های یادداشت‌برداری و مطالعه مؤثر» با میانگین (۱/۶۷) ایفا نمایند.

جدول ۸ و ۹ نتایج آزمون را برای مهارت‌های اجتماعی نشان می‌دهد.

جدول ۸. آزمون تی تک متغیره برای بررسی مهارت‌های اجتماعی

آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
-۱۴/۰۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۷

به‌عنوان یکی از مهارت‌های نرم در دانشجومعلمان در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی‌دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین مهارت‌های اجتماعی با میانگین ۱/۹۲ با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد ($p\text{-value} = 0/00 < a = \%1$). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که از منظر دانشجومعلمان، برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان به میزان کمی توانسته «مهارت‌های اجتماعی» را در آنان ایجاد یا تقویت نماید.

جدول ۹. شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره برای بررسی مؤلفه‌های مهارت اجتماعی

خرده‌مهارت‌ها (مؤلفه)	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
توانایی برقراری ارتباطات مؤثر بین‌فردی	۲/۰۸	۰/۷۴	۰/۰۵۶	-۷/۴۲	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۴۱
تقویت انسجام گروهی	۲/۰۲	۰/۷۲	۰/۰۵۵	-۸/۷۳	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۴۸
توانایی حل تعارض	۱/۹۶	۰/۷۵	۰/۰۵۸	-۹/۳۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۴
یادگیری در مورد اصول عدالت اجتماعی و کاربرد آن‌ها	۱/۹۵	۰/۸۰	۰/۰۶۱	-۸/۹۷	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۵
یادگیری روش‌های مؤثر برای پرورش روابط خوب با همکاران	۱/۹۰	۰/۶۹	۰/۰۵۳	-۱۱/۳۰	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۹
تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی	۱/۸۹	۰/۷۴	۰/۰۵۶	-۱۰/۷۹	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۱
توانایی سازگاری رفتاری و اجتماعی در محیط‌های مختلف	۱/۸۸	۰/۷۵	۰/۰۵۷	-۱۰/۷۴	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۱
تقویت مهارت‌های مدیریت و رهبری	۱/۸۴	۰/۷۰	۰/۰۵۳	-۱۲/۲۹	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۵
ایجاد رابطه مؤثر با همکلاسی‌ها	۱/۸۱	۰/۷۴	۰/۰۵۶	-۱۲/۲۴	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۹
احترام به تفاوت‌های افراد و نگرش مثبت نسبت به تنوع	۱/۷۹	۰/۷۵	۰/۰۵۸	-۱۲/۳۰	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۰

با توجه به جدول شماره ۹، آماره تی کلیه مؤلفه‌های مربوط به مهارت‌های اجتماعی دانشجومعلمان در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی‌دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین مهارت‌های اجتماعی با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد ($p\text{-value} = 0/00 < a = \%1$). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان نقش کمی در ایجاد و تقویت کلیه خرده‌مهارت‌های مربوط به مهارت‌های اجتماعی داشته است. با این حال با توجه به جدول فوق می‌توان گفت که در میان خرده‌مهارت‌های مربوط به مهارت‌های

اجتماعی، بیشترین و کمترین نقش برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان به ترتیب در ایجاد و تقویت خرده‌مهارت «توانایی برقراری ارتباطات مؤثر بین‌فردی» با میانگین (۲/۰۸) و خرده‌مهارت «احترام به تفاوت‌های افراد و نگرش مثبت نسبت به تنوع» با میانگین (۱/۷۹) بوده است.

جدول ۱۰ و ۱۱ نتایج آزمون را برای مهارت‌های خودمدیریتی نشان می‌دهد.

جدول ۱۰. آزمون تی تک متغیره برای بررسی مهارت‌های خودمدیریتی

آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
-۲۱/۵۷	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۸۰

با توجه به جدول شماره ۱۰، آماره تی (-۲۱/۵۷) مهارت‌های خودمدیریتی به‌عنوان یکی از مهارت‌های نرم در دانشجومعلم‌ان در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی‌دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین مهارت‌های خودمدیریتی با میانگین ۱/۶۹ با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد (p-value = 0/00 < a = %1). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که از منظر دانشجومعلم‌ان، برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان به میزان کمی توانسته «مهارت‌های خودمدیریتی» را در آنان ایجاد یا تقویت نماید.

جدول ۱۱. شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره برای بررسی مؤلفه‌های مهارت خودمدیریتی

خرده‌مهارت‌ها (مؤلفه)	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
روحیه انتقاد پذیری	۱/۹۲	۰/۷۸۸	۰/۰۶۰	-۹/۶۹۴	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۸
مهارت‌های آرام‌سازی در موقعیت‌های اضطراب‌زا	۱/۷۹	۰/۷۷۲	۰/۰۵۹	-۱۲/۰۶۴	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۰
اولویت‌بندی کارها بر اساس ضرورت و اهمیت آن‌ها	۱/۷۹	۰/۷۶۴	۰/۰۵۸	-۱۲/۱۸۴	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۰
مثبت‌اندیشی و امیدواری	۱/۷۶	۰/۷۴۴	۰/۰۵۷	-۱۳/۰۲۴	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۳
افزایش اعتماد به نفس و عزت نفس	۱/۶۸	۰/۶۹۷	۰/۰۵۳	-۱۵/۴۳۹	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۸۱
مدیریت و کنترل خشم	۱/۶۳	۰/۷۰۸	۰/۰۵۴	-۱۶/۱۵۱	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۸۷
سازگاری و انعطاف‌پذیری در مواجهه با دشواری‌ها و استرس‌ها	۱/۶۲	۰/۶۹۳	۰/۰۵۳	-۱۶/۶۲۳	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۸۷
ارتقای معنوی	۱/۶۱	۰/۷۱۱	۰/۰۵۴	-۱۶/۴۰۴	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۸۸
حفظ روحیه در مواجهه با افکار منفی	۱/۵۹	۰/۷۱۵	۰/۰۵۴	-۱۲/۷۵۴	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۹۱
مدیریت هیجانات و رفتارها در موقعیت‌های مختلف	۱/۵۴	۰/۶۶۹	۰/۰۵۱	-۱۸/۹۱۹	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۹۶

با توجه به جدول شماره ۱۱، آماره تی مؤلفه‌های مربوط به مهارت‌های خودمدیریتی دانشجومعلم‌ان در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی‌دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین مهارت‌های خودمدیریتی با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد (p-value = 0/00 < a = %1). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان نقش کمی در ایجاد و تقویت کلیه خرده‌مهارت‌های مربوط به مهارت‌های خودمدیریتی داشته است. با این حال با توجه به جدول فوق می‌توان گفت که در میان خرده‌مهارت‌های مربوط به مهارت‌های خودمدیریتی، بیشترین نقش برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان در ایجاد و تقویت خرده‌مهارت «روحیه

انتقادپذیری» با میانگین (۱/۹۲) و کمترین نقش آن در ایجاد و تقویت خرده‌مهارت «مدیریت هیجانات و رفتارها در موقعیت‌های مختلف» با میانگین (۱/۵۴) بوده است.

جدول ۱۲ و ۱۳ نتایج آزمون را برای مهارت‌های حل مسئله نشان می‌دهد.

جدول ۱۲. آزمون تی تک متغیره برای بررسی مهارت‌های حل مسئله

آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
-۱۳/۸۰	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۳

با توجه به جدول شماره ۱۲، آماره تی (-۱۳/۸۰) مهارت‌های حل مسئله به‌عنوان یکی از مهارت‌های نرم در دانشجومعلم‌ان در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی‌دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین مهارت‌های حل مسئله با میانگین ۱/۹۶ با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد (p-value $\alpha = 0/00$). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که از منظر دانشجومعلم‌ان، برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان به میزان کمی توانسته «مهارت‌های حل مسئله» را در آنان ایجاد یا تقویت نماید.

جدول ۱۳. شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره برای بررسی مؤلفه‌های مهارت حل مسئله

خرده‌مهارت‌ها (مؤلفه)	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
ارائه راه حل‌های خلاقانه و ایده‌های جدید برای حل مسئله	۲/۷۱	۰/۶۹۷	۰/۰۵۳	۳/۹۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۱
توانایی رویارویی با مسائل مختلف مانند مسائل تحصیلی شغلی و شخصی به شکل همزمان	۲/۱۱	۰/۷۹۶	۰/۰۶۰	-۶/۴۴۹	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۳۹
توانایی تجسم شرایط و وضعیت‌های مختلف برای حل مسئله	۱/۹۶	۰/۷۶۵	۰/۰۵۸	-۹/۲۹۰	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۴
توانایی تجزیه و تحلیل و تفسیر شواهد برای حل مسئله	۱/۹۱	۰/۷۱۴	۰/۰۵۴	-۱۰/۸۰۷	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۸
توانایی جمع‌آوری اطلاعات مناسب برای حل مسئله	۱/۹۱	۰/۷۵۷	۰/۰۵۸	-۱۰/۲۹۷	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۵۹
توانایی بررسی و انتخاب از بین راه حل‌ها برای حل مسئله	۱/۸۷	۰/۷۸۵	۰/۰۶۰	-۱۰/۶۰۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۳
توانایی استفاده از راهکارهای مؤثر در گذشته برای حل مسائل جدید	۱/۸۰	۰/۷۱۳	۰/۰۵۴	-۱۲/۸۵۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۹
توانایی ابراز آزادانه نظرات و دیدگاه‌ها در مورد یک مسئله	۱/۷۸	۰/۷۰۶	۰/۰۵۴	-۱۳/۴۱۳	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۲
توانایی شناسایی دقیق مسئله از طریق تقسیم آن به موارد جزئی	۱/۷۸	۰/۷۷۶	۰/۰۵۹	-۱۲/۱۹۳	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۲
توانایی طبقه‌بندی اطلاعات برای حل مسئله	۱/۷۷	۰/۷۱۰	۰/۰۵۴	-۱۳/۵۴۲	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۳

با توجه به جدول فوق، آماره تی مؤلفه ارائه راه حل‌های خلاقانه و ایده‌های جدید برای حل مسئله (۳/۹۸) در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی‌دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین این مؤلفه مهارت‌های حل مسئله با میانگین

فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد ($p\text{-value} = 0/00 < \alpha = 1\%$). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان نقش زیادی در ایجاد و یا تقویت خرده‌مهارت «ارائه راه حل‌های خلاقانه و ایده‌های جدید برای حل مسئله» در دانشجومعلم‌ان داشته است. همسو با این یافته یکی از دانشجومعلم‌ان بیان می‌دارد: «یکی از مهم‌ترین مهارت‌ها که در تمام دروس پرورش پیدا می‌کرد، به‌نظر من خلاقیت بود چون همه اساتید تشویق می‌کردن که دانشجو طراحی جدید و تدریس و ارائه خلاق داشته باشه».

آماره تی سایر مؤلفه‌های مربوط به مهارت‌های حل مسئله دانشجومعلم‌ان در سطح ۰/۰۱ منفی و معنی‌دار می‌باشد. بررسی نتایج نشان داده که بین این مهارت‌های حل مسئله با میانگین فرضی نمونه یعنی ۲/۵ در سطح معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد ($p\text{-value} = 0/00 < \alpha = 1\%$). بنابراین می‌توان این چنین استنباط کرد که برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان به میزان کمی توانسته خرده‌مهارت‌های «توانایی شناسایی دقیق مسئله از طریق تقسیم آن به موارد جزئی، توانایی ابراز آزادانه نظرات و دیدگاه‌ها در مورد یک مسئله، توانایی استفاده از راهکارهای مؤثر در گذشته برای حل مسائل جدید، توانایی جمع‌آوری اطلاعات مناسب برای حل مسئله، توانایی تجزیه و تحلیل و تفسیر شواهد برای حل مسئله، توانایی طبقه‌بندی اطلاعات برای حل مسئله، توانایی بررسی و انتخاب از بین راه حل‌ها برای حل مسئله، توانایی تجسم شرایط و وضعیت‌های مختلف برای حل مسئله و توانایی رویارویی با مسائل مختلف» را در دانشجومعلم‌ان ایجاد و یا تقویت نماید. در یک نگاه کلی نیز می‌توان گفت که برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان در میان خرده‌مهارت‌های مربوط به مهارت‌های حل مسئله، بیشترین نقش را در ایجاد و تقویت خرده‌مهارت «ارائه راه حل‌های خلاقانه و ایده‌های جدید برای حل مسئله» با میانگین (۲/۷۱) و کمترین نقش را در ایجاد و تقویت خرده‌مهارت «توانایی طبقه‌بندی اطلاعات برای حل مسئله» با میانگین (۱/۷۷) داشته است.

در مجموع، با اتخاذ نگاهی قیاسی به جداول مربوط به شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره در بررسی هریک از پنج مهارت کلان؛ شغلی، تحصیلی، اجتماعی، خودمدیریتی و حل مسئله می‌توان استنباط کرد که برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان از میان ۴۹ خرده‌مهارت نرمی (مؤلفه) که در بخش کمی پژوهش حاضر مورد بررسی قرار گرفته است، توانسته بیشترین نقش را در ایجاد و تقویت خرده‌مهارت «ارائه مطالب به صورت شفاهی و کنفرانس دادن» از مجموعه مهارت‌های تحصیلی با میانگین (۲/۸۰) و کمترین نقش را در ایجاد و تقویت خرده‌مهارت «مدیریت هیجانات و رفتارها در موقعیت‌های مختلف» از مجموعه مهارت‌های خودمدیریتی با میانگین (۱/۵۴) ایفا نماید.

سؤال دوم پژوهش: از منظر دانشجومعلم‌ان، کدام یک از مهارت‌های نرم برای حرفه معلمی مهم و مورد

نیاز است؟

برای پاسخگویی به این سؤال، نتایج تحلیل داده‌ها در جدول ۱۴ خلاصه شده است.

جدول ۱۴. آزمون تی تک متغیره برای بررسی مهارت‌های نرم

مهارت نرم	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
شغلی	۵/۱۷	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۱۸۶
تحصیلی	۸/۰۴۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۰۶
اجتماعی	۱۰/۵۴۱	۱۷۲	۰/۰۰۰	-۰/۴۱۲
خودمدیریتی	۴/۷۶	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۱۶۷
حل مسئله	۹/۲۰	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۶۰

با توجه به جدول فوق، آماره تی هر پنج مهارت نرم مورد بررسی در سطح ۰/۰۰۰ مثبت و معنی‌دار می‌باشد. بنابر این میانگین این مهارت‌های نرم به‌طور معناداری بالاتر از میانگین فرضی یعنی ۲/۵ است پس می‌توان نتیجه گرفت که به طور کلی از نظر دانشجومعلم‌ان، کلیه مهارت‌های نرم (شغلی، تحصیلی، اجتماعی، خودمدیریتی و حل مسئله)

به‌عنوان مهارت‌های نرم مهم و مورد نیاز در حرفه معلمی به حساب می‌آیند و خرده‌مهارت‌های ذیل این پنج دسته مهارت از اهمیت ترتیبی برخوردار هستند که در ادامه به تفکیک در جداول زیر تشریح شده است.

جدول ۱۵. شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره برای بررسی مؤلفه‌های مهارت‌های شغلی

خرده‌مهارت‌ها (مؤلفه)	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
توانایی سازگاری و انعطاف‌پذیری در مواجهه با تغییرات	۲/۸۲	۰/۷۶۰	۰/۰۵۸	۵/۵۴	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۲
توانایی مدیریت زمان، انرژی و فضای کاری برای انجام وظایف محوله	۲/۸۰	۰/۷۰۴	۰/۰۵۴	۵/۶۶	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۰
مهارت استفاده مؤثر از ابزار و وسایل فناوری در تدریس	۲/۷۶	۰/۷۵۴	۰/۰۵۷	۴/۴۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۵۷
توانایی سازماندهی و مدیریت مؤثر امور	۲/۷۶	۰/۶۹۶	۰/۰۵۳	۴/۹۷	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۶
توانایی مشارکت فعال و سازنده در فعالیت‌های گروهی	۲/۷۲	۰/۷۲۶	۰/۰۵۵	۴/۰۳	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۲
توانایی استفاده مؤثر از ارتباطات کلامی و غیر کلامی در همه سطوح	۲/۶۹	۰/۶۹۵	۰/۰۵۳	۳/۵۵	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۱۸
مهارت تدوین راهبردهای مناسب برای رشد مداوم حرفه‌ای	۲/۵۵	۰/۶۴۱	۰/۰۴۹	۱/۱۲	۱۷۲	۰/۲۶۲	۰/۰۵۵
مهارت مذاکره و متقاعدسازی دیگران	۲/۵۴	۰/۵۰	۰/۰۳۸	۱/۱۴	۱۷۲	۰/۲۵۵	۰/۰۴۳
مهارت ایجاد و حفظ رزومه شغلی به شکل کاغذی و الکترونیکی	۲/۵۳	۰/۵۰	۰/۰۳۸۱	۰/۶۸	۱۷۲	۰/۴۹۵	۰/۰۲۶

با توجه به جدول فوق، آماره تی مؤلفه‌های؛ توانایی مشارکت فعال و سازنده در فعالیت‌های گروهی، توانایی مدیریت زمان، انرژی و فضای کاری برای انجام وظایف محوله، توانایی استفاده مؤثر از ارتباطات کلامی و غیر کلامی در همه سطوح، توانایی سازماندهی و مدیریت مؤثر امور، توانایی سازگاری و انعطاف‌پذیری در مواجهه با تغییرات و مهارت استفاده مؤثر از ابزار و وسایل فناوری در تدریس در سطح $0/01$ مثبت و معنی‌دار می‌باشد و میانگین این مؤلفه‌ها به‌طور معناداری بالاتر از میانگین فرضی یعنی $2/5$ است پس می‌توان نتیجه گرفت که این مؤلفه‌های مهارت شغلی از مهارت‌های نرم مهم و مورد نیاز برای حرفه معلمی است. همچنین آماره تی مؤلفه‌های؛ مهارت تدوین راهبردهای مناسب برای رشد مداوم حرفه‌ای، مهارت مذاکره و متقاعدسازی دیگران و مهارت ایجاد و حفظ رزومه شغلی به شکل کاغذی و الکترونیکی در سطح $0/05$ معنی‌دار نیست. پس می‌توان نتیجه گرفت که این مهارت‌ها از مهارت‌های نرم مهم و مورد نیاز برای حرفه معلمی نیست.

با نظر به جدول فوق می‌توان گفت که به‌طور کلی، از مجموع شش خرده‌مهارت شغلی که به‌عنوان مهارت‌های مهم و مورد نیاز حرفه معلمی شناخته شده‌اند، خرده‌مهارت «توانایی سازگاری و انعطاف‌پذیری در مواجهه با تغییرات» با میانگین $(2/82)$ دارای بیشترین میزان اهمیت است و خرده‌مهارت «توانایی استفاده مؤثر از ارتباطات کلامی و غیرکلامی در همه سطوح» با میانگین $(2/69)$ از کمترین میزان اهمیت برخوردار است. همچنین به‌طور کلی می‌توان استنباط کرد که از نظر دانشجومعلم، از مجموع کلیه خرده‌مهارت مربوط به مهارت‌های شغلی (۹ مؤلفه)، مهارت «توانایی سازگاری و انعطاف‌پذیری در مواجهه با تغییرات» با میانگین $(2/82)$ دارای بیشترین اهمیت و خرده‌مهارت

«مهارت ایجاد و حفظ رزومه شغلی به شکل کاغذی و الکترونیکی» با میانگین (۲/۵۳) دارای کمترین میزان اهمیت در مجموع مهارت‌های نرم در بعد شغلی است.

جدول ۱۶. شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره برای بررسی مؤلفه‌های مهارت تحصیلی

خردمههارت‌ها (مؤلفه)	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
مهارت‌های نوشتن	۲/۹۴	۰/۷۶۸	۰/۰۵۸	۷/۵۷	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۴۴
روش‌های خواندن مؤثر و آمادگی برای امتحانات	۲/۸۷	۰/۷۳۱	۰/۰۵۶	۶/۶۰	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۶
مهارت‌های اولویت بندی و مدیریت زمان	۲/۸۶	۰/۷۲۶	۰/۰۵۵	۶/۵۴	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۶
مهارت‌های گوش دادن فعال	۲/۸۵	۰/۷۶۳	۰/۰۵۸	۶/۰۳	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۵
مهارت استفاده از اپلیکیشن‌ها و برنامه‌های کامپیوتری برای یادگیری بهتر	۲/۸۵	۰/۷۶۳	۰/۰۵۸	۶/۰۳	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۵
مهارت‌های ارائه مطالب به صورت شفاهی و کنفرانس دادن	۲/۸۰	۰/۷۳۹	۰/۰۵۶	۵/۲۹	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۹
روش‌های مشارکت مؤثر در یادگیری گروهی	۲/۷۷	۰/۷۲۴	۰/۰۵۵	۴/۹۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۷
توانایی خواندن انتقادی و درک مطلب	۲/۷۷	۰/۷۱۸	۰/۰۵۵	۴/۹۲	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۶
استراتژی‌های تقویت حافظه و یادآوری مطالب	۲/۶۸	۰/۶۹۷	۰/۰۵۳	۳/۴۳	۱۷۲	۰/۰۰۱	۰/۱۸
روش‌های یادداشت‌برداری و مطالعه مؤثر	۲/۶۷	۰/۶۹۱	۰/۰۵۳	۳/۲۴	۱۷۲	۰/۰۰۱	۰/۱۷

با توجه به جدول شماره ۱۶، آماره تی کلیه مؤلفه‌های مربوط به مهارت تحصیلی در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی‌دار می‌باشد. بنابر این میانگین همه مؤلفه‌های مهارت تحصیلی به‌طور معناداری بالاتر از میانگین فرضی یعنی ۲/۵ است پس می‌توان نتیجه گرفت که از نظر دانشجومعلم، کلیه خردمههارت‌های مربوط به این مهارت از جمله مهارت‌های نرم مهم و مورد نیاز برای حرفه معلمی است. همچنین براساس جدول فوق می‌توان استنباط کرد که از نظر دانشجومعلم، از مجموع ۱۰ خردمههارت مربوط به مهارت‌های تحصیلی، «مهارت‌های نوشتن» با میانگین (۲/۹۴) دارای بیشترین اهمیت و خردمههارت «روش‌های یادداشت‌برداری و مطالعه مؤثر» با میانگین (۲/۶۷) دارای کمترین میزان اهمیت در مجموع مهارت‌های نرم مورد نیاز حرفه معلمی در بعد تحصیلی است.

جدول ۱۷. شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره برای بررسی مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی

تفاوت میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	آماره t	خطای استاندارد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	خرده‌مهارت‌ها (مؤلفه)
۰/۵۸	۰/۰۰۰	۱۷۲	۱۰/۲۸	۰/۰۵۶	۰/۷۴۳	۳/۰۸	توانایی برقراری ارتباطات مؤثر بین فردی
۰/۵۱	۰/۰۰۰	۱۷۲	۹/۳۵	۰/۰۵۵	۰/۷۲۷	۳/۰۲	تقویت انسجام گروهی
۰/۴۶	۰/۰۰۰	۱۷۲	۷/۹۷	۰/۰۵۸	۰/۷۵۸	۲/۹۶	توانایی حل تعارض
۰/۴۴	۰/۰۰۰	۱۷۲	۷/۲۸	۰/۰۵۵	۰/۸۰۹	۲/۹۵	یادگیری در مورد اصول عدالت اجتماعی و کاربرد آن‌ها
۰/۴۰	۰/۰۰۰	۱۷۲	۷/۵۹	۰/۰۵۳	۰/۶۹۶	۲/۹۰	یادگیری روش‌های مؤثر برای پرورش روابط خوب با همکاران
۰/۳۹	۰/۰۰۰	۱۷۲	۶/۹۰	۰/۰۵۶	۰/۷۴۳	۲/۸۹	تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی
۰/۳۸	۰/۰۰۰	۱۷۲	۶/۷۰	۰/۰۵۷	۰/۷۵۴	۲/۸۸	توانایی سازگاری رفتاری و اجتماعی در محیط‌های مختلف
۰/۳۴	۰/۰۰۰	۱۷۲	۶/۴۴	۰/۰۵۳	۰/۷۰۲	۲/۸۴	تقویت مهارت‌های مدیریت و رهبری
۰/۳۰	۰/۰۰۰	۱۷۲	۵/۴۸	۰/۰۶۱	۰/۷۴۲	۲/۸۱	ایجاد رابطه مؤثر با همکلاسی‌ها
۰/۲۹	۰/۰۰۰	۱۷۲	۵/۰۷	۰/۰۵۸	۰/۷۵۷	۲/۷۹	احترام به تفاوت‌های افراد و نگرش مثبت نسبت به تنوع

با توجه به جدول شماره ۱۷، آماره تی کلیه مؤلفه‌ها در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی‌دار می‌باشد. بنابر این میانگین کلیه مؤلفه‌های مهارت اجتماعی به‌طور معناداری بالاتر از میانگین فرضی یعنی ۲/۵ است پس می‌توان نتیجه گرفت که از نظر دانشجومعلم، کلیه خرده‌مهارت‌های مربوط به این مهارت از مهارت‌های نرم مهم و مورد نیاز برای حرفه معلمی است. همچنین براساس جدول فوق می‌توان استنباط کرد که از نظر دانشجومعلم، از مجموع ۱۰ خرده‌مهارت مربوط به مهارت‌های اجتماعی، خرده‌مهارت «توانایی برقراری ارتباطات مؤثر بین فردی» با میانگین (۳/۰۸) دارای بیشترین اهمیت و خرده‌مهارت «احترام به تفاوت‌های افراد و نگرش مثبت نسبت به تنوع» با میانگین (۲/۷۹) دارای کمترین میزان اهمیت در مجموع مهارت‌های نرم مورد نیاز حرفه معلمی در بعد اجتماعی است.

جدول ۱۸. شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره برای بررسی مؤلفه‌های مهارت خودمدیریتی

تفاوت میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	آماره t	خطای استاندارد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	خرده‌مهارت‌ها (مؤلفه)
۰/۴۱۹	۰/۰۰۰	۱۷۲	۶/۹۹	۰/۰۶۰	۰/۷۸۸	۳/۹۲	روحیه انتقادپذیری
۰/۲۹۲	۰/۰۰۰	۱۷۲	۴/۹۷	۰/۰۵۹	۰/۷۷۲	۲/۷۹	مهارت‌های آرام‌سازی در موقعیت‌های اضطراب‌زا
۰/۲۹۲	۰/۰۰۰	۱۷۲	۵/۰۲	۰/۰۵۸	۰/۷۶۴	۲/۷۹	اولویت‌بندی کارها بر اساس ضرورت و اهمیت آن‌ها
۰/۲۶۳	۰/۰۰۰	۱۷۲	۴/۶۴	۰/۰۵۷	۰/۷۴۴	۲/۷۶	مثبت‌اندیشی و امیدواری
۰/۱۸۲	۰/۰۰۱	۱۷۲	۳/۴۳	۰/۰۵۳	۰/۶۹۷	۲/۶۸	افزایش اعتماد به نفس و عزت نفس
۰/۱۳۰	۰/۰۱۷	۱۷۲	۲/۴۱	۰/۰۵۴	۰/۷۰۸	۲/۶۳	مدیریت و کنترل خشم
۰/۱۲۴	۰/۰۱۹	۱۷۲	۲/۳۵	۰/۰۵۳	۰/۶۹۳	۲/۶۲	سازگاری و انعطاف‌پذیری در مواجهه با دشواری‌ها و استرس‌ها
۰/۰۳۸	۰/۴۶۱	۱۷۲	۰/۷۳۹	۰/۰۵۱	۰/۶۶۹	۲/۵۴	مدیریت هیجانات و رفتارها در موقعیت‌های مختلف
-۰/۰۲۰	۰/۵۹۶	۱۷۲	-۰/۵۳۱	۰/۰۳۸	۰/۵۰	۲/۴۸	ارتقای معنوی
-۰/۰۴۳	۰/۲۵۵	۱۷۲	-۱/۱۴	۰/۰۳۸	۰/۵۰۱	۲/۴۶	حفظ روحیه در مواجهه با افکار منفی

با توجه به جدول شماره ۱۸، آماره تی مؤلفه‌های سازگاری و انعطاف‌پذیری در مواجهه با دشواری‌ها و استرس‌ها، روحیه انتقادپذیری، مثبت‌اندیشی و امیدواری، افزایش اعتماد به نفس و عزت نفس، مدیریت و کنترل خشم، مهارت‌های آرام‌سازی در موقعیت‌های اضطراب‌زا و اولویت‌بندی کارها بر اساس ضرورت و اهمیت آن‌ها در سطح ۰/۰۵ مثبت و معنی‌دار می‌باشد. بنابر این میانگین این خرده‌مهارت‌ها به‌طور معناداری بالاتر از میانگین فرضی یعنی ۲/۵ است پس می‌توان نتیجه گرفت که از نظر دانشجومعلم، ۷ خرده‌مهارت فوق از مهارت‌های نرم مهم و مورد نیاز برای حرفه معلمی می‌باشند. همچنین آماره تی سه خرده‌مهارت‌ها؛ مدیریت هیجانات و رفتارها در موقعیت‌های مختلف، ارتقای معنوی و حفظ روحیه در مواجهه با افکار منفی در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار نیست. پس می‌توان نتیجه گرفت که از نظر دانشجومعلم، این خرده‌مهارت‌ها از مهارت‌های نرم مهم و مورد نیاز برای حرفه معلمی نیست.

با نظر به جدول فوق می‌توان گفت که به‌طور کلی، از مجموع ۷ خرده‌مهارت مهم و مورد نیاز حرفه معلمی در بعد مهارت‌های مربوط به خودمدیریتی، خرده‌مهارت «روحیه انتقادپذیری» با میانگین (۳/۹۲) دارای بیشترین میزان اهمیت است و خرده‌مهارت «سازگاری و انعطاف‌پذیری در مواجهه با دشواری‌ها و استرس‌ها» با میانگین (۲/۶۲) از کمترین میزان اهمیت برخوردار است. همچنین به‌طور کلی می‌توان استنباط کرد که از نظر دانشجومعلم، از مجموع کلیه خرده‌مهارت‌های مربوط به مهارت خودمدیریتی (۱۰ مؤلفه)، خرده‌مهارت «روحیه انتقادپذیری» با میانگین (۳/۹۲) دارای بیشترین میزان اهمیت و خرده‌مهارت «حفظ روحیه در مواجهه با افکار منفی» با میانگین (۲/۴۶) دارای کمترین میزان اهمیت در مجموع مهارت‌های نرم در بعد خودمدیریتی است.

جدول ۱۹. شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره برای بررسی مؤلفه‌های مهارت حل مسئله

خرده‌مهارت‌ها (مؤلفه)	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین
توانایی بررسی و انتخاب از بین راه حل‌ها برای حل مسئله	۳/۸۷	۰/۷۸۵	۰/۰۶۰	۶/۱۵	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۶
توانایی استفاده از راهکارهای مؤثر در گذشته برای حل مسائل جدید	۳/۸۰	۰/۷۱۳	۰/۰۵۴	۵/۶۰	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۰۳
توانایی رویارویی با مسائل مختلف مانند مسائل تحصیلی شغلی و شخصی به شکل همزمان	۳/۱۱	۰/۷۹۶	۰/۰۶۰	۱۰/۰۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۶۱
توانایی تجسم شرایط و وضعیت‌های مختلف برای حل مسئله	۲/۹۶	۰/۷۶۵	۰/۰۵۸	۷/۸۹	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۴۶
توانایی جمع‌آوری اطلاعات مناسب برای حل مسئله	۲/۹۱	۰/۷۵۷	۰/۰۵۸	۷/۰۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۴۰۸
توانایی تجزیه و تحلیل و تفسیر شواهد برای حل مسئله	۲/۹۱	۰/۷۱۴	۰/۰۵۴	۷/۶۱	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۴۱
توانایی شناسایی دقیق مسئله از طریق تقسیم آن به موارد جزئی	۲/۷۸	۰/۷۷۶	۰/۰۵۹	۴/۷۵	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۸
توانایی ابراز آزادانه نظرات و دیدگاه‌ها در مورد یک مسئله	۲/۷۸	۰/۷۰۶	۰/۰۵۴	۵/۲۲	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۸
توانایی طبقه‌بندی اطلاعات برای حل مسئله	۲/۷۷	۰/۷۱۰	۰/۰۵۴	۴/۹۷	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۶
ارائه راه حل‌های خلاقانه و ایده‌های جدید برای حل مسئله	۲/۷۱	۰/۶۹۷	۰/۰۵۳	۳/۹۸	۱۷۲	۰/۰۰۰	۰/۲۱

با توجه به جدول شماره ۱۹، آماره تی کلیه مؤلفه‌ها در سطح ۰/۰۱ مثبت و معنی‌دار می‌باشد. بنابراین میانگین کلیه مؤلفه‌های مربوط به مهارت حل مسئله به‌طور معناداری بالاتر از میانگین فرضی یعنی ۲/۵ است پس می‌توان نتیجه گرفت که از نظر دانشجومعلم‌ان کلیه خرده‌مهارت‌های مربوط به این مهارت از مهارت‌های نرم مهم و مورد نیاز برای حرفه معلمی است. همچنین براساس جدول فوق می‌توان استنباط کرد که از نظر دانشجومعلم‌ان، از مجموع ۱۰ خرده‌مهارت مربوط به مهارت‌های حل مسئله، خرده‌مهارت «توانایی بررسی و انتخاب از بین راه‌حل‌ها برای حل مسئله» با میانگین (۳/۸۷) دارای بیشترین اهمیت و خرده‌مهارت «راشه راه‌حل‌های خلاقانه و ایده‌های جدید برای حل مسئله» با میانگین (۲/۷۱) دارای کمترین میزان اهمیت در مجموع مهارت‌های نرم مورد نیاز حرفه معلمی در بعد مهارت‌های حل مسئله است.

در مجموع، با اتخاذ نگاهی قیاسی به جداول مربوط به شاخص‌های توصیفی و آزمون تی تک متغیره در بررسی میزان اهمیت هریک از پنج مهارت کلان شغلی، تحصیلی، اجتماعی، خودمدیریتی و حل مسئله می‌توان استنباط کرد که از نظر دانشجومعلم‌ان از میان ۴۹ خرده‌مهارت نرم (مؤلفه) مورد بررسی، خرده‌مهارت «روحیه انتقاد پذیری» با دارا بودن میانگین (۳/۹۲) و خرده‌مهارت «حفظ روحیه در مواجهه با افکار منفی» با میانگین (۲/۴۶) که هر دو جزء مهارت‌های خودمدیریتی می‌باشند، به ترتیب از بیشترین و کمترین میزان اهمیت برخوردار هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

ضرورت‌های به وجود آمده ناشی از مهارت‌های اساسی در قرن بیست‌ویکم و انطباق برنامه‌درسی دانشگاهی با این ضرورت‌ها، موضوع مهارت‌های نرم را در کانون توجه قرار داده است؛ به‌طوری‌که تدوین‌کنندگان برنامه‌های درسی دانشگاهی در عصر حاضر به این مهم توجه نموده‌اند که برنامه‌درسی به گونه‌ای طراحی و تدوین شود که صلاحیت‌های لازم را در دانش‌آموختگان برای موفقیت آنان در موقعیت‌های متفاوت زندگی شخصی و شغلی ایجاد و یا تقویت نماید. در راستای این مهم، پژوهش حاضر با هدف تعیین میزان دستیابی دانشجومعلم‌ان به مهارت‌های نرم از طریق برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان و همچنین تعیین میزان اهمیت و ترتیب اولویت مهارت‌های نرم از منظر آنان انجام شده است.

براساس یافته‌های به دست آمده در پاسخ به سؤال اول پژوهش در خصوص میزان دستیابی دانشجومعلم‌ان به مهارت‌های نرم از طریق برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان می‌توان گفت که از نظر آنان میزان دستیابی به هر پنج مهارت نرم از طریق برنامه‌درسی پایین‌تر از حد میانگین بوده است و نیاز به اقدام هدفمندتر بر روی این مهم را برجسته می‌سازد. این نتیجه کلی از پژوهش با نتایج سایر مطالعات (Kniaz & Chukhno, 2021; AlHouli & Al-Khayatt, 2020; Vithanapathirana, 2018; Ngang et al, 2015; Akbari, 2018) همسو است. این مطالعات نیز به‌طور مشابه به بررسی اثر برنامه‌های درسی بر روی توسعه مهارت‌های نرم داوطلبان معلمی پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که فرصت‌های کافی برای توسعه مهارت‌های نرم دانشجومعلم‌ان در برنامه‌درسی فراهم نشده است و طیف وسیعی از مهارت‌های نرم مورد غفلت واقع شده است. از این‌رو، دانشجویان به میزان کمی توانسته‌اند مهارت‌های نرم را در برنامه‌درسی کسب کنند. مطالعات همسوی دیگر (Kniaz & Chukhno, 2021; Ngang et al, 2015; Akbari, 2018) حکایت از عدم توجه کافی به آموزش و توسعه مهارت‌های نرم در برنامه‌های درسی دارد و بر وجود شکاف بین برنامه‌های تربیت معلم و مهارت‌های نرم مورد نیاز در محل کار و ناکامی دانشجویان در دستیابی به مهارت‌های نرم در برنامه‌درسی صحه می‌گذارد. این درحالی است که نتایج برخی از پژوهش‌ها حکایت از برخورداری دانشجومعلم‌ان و معلمان از سطح مطلوب، متوسط و عالی مهارت‌های نرم دارد و مهارت‌های نرم کسب‌شده توسط دانش‌آموختگان تربیت معلم را مفید و بسیار کافی گزارش کرده‌اند (Fernández et al, 2021; Maren et al, 2021; Naibaho, 2021; Kniaz & Chukhno, 2021; Agçam & Dogan, 2021; Tang, 2020). علی‌رغم اینکه دانشجومعلم‌ان ابراز داشتند که میزان دستیابی آنان به مهارت‌های نرم از طریق برنامه‌درسی محدود

و کم بوده است، می‌توان گفت که آنان به ترتیب از بیشترین به کمترین توانسته‌اند (۱) مهارت‌های اجتماعی، (۲) مهارت‌های حل مسئله، (۳) مهارت‌های تحصیلی، (۴) مهارت‌های شغلی و (۵) مهارت‌های خودمدیریتی را از طریق برنامه‌درسی بدست آورند. این بخش از یافته‌های پژوهش حاضر با بخشی از مطالعه آگچام و دوگان (Agcam & Dogan, 2021) از این نظر که سهم برنامه‌درسی را در تقویت مهارت‌های اجتماعی و تحصیلی دانشجومعلم‌ان نسبتاً بالاتر از مهارت‌های خودمدیریتی مؤثر می‌داند، همسو به نظر می‌رسد.

مهارت معلم در استفاده از ابزارهای فناورانه و قابلیت‌های نوین فناوری در آموزش نقش بسزایی در کارایی و اثربخشی فرایند یاددهی-یادگیری دارد و با درپیش گرفتن آموزش‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات، یادگیری را به‌روز، منعطف، تعاملی و فعال کرده و به موازات آن انگیزش بیشتر و یادگیری عمیق‌تر را در یادگیرنده ایجاد می‌کند. یافته‌های پژوهش پیرامون مهارت‌های شغلی حکایت‌گر این بود که دانشجومعلم‌ان به میزان کمی توانسته‌اند این مجموعه مهارت‌ها را از طریق برنامه‌درسی کسب کنند. در این میان آنان اظهار داشتند که به میزان زیادی خرده‌مهارت استفاده مؤثر از ابزار و وسایل فناوری از طریق برنامه‌درسی تقویت شده و به این مهارت دست یافته‌اند. در این راستا، پژوهش گارسیا و همکاران (García et al, 2017) نیز همسو با نظرات دانشجومعلم‌ان به این نتیجه رسیده است که آنان به میزان زیادی مهارت‌های فناوری اطلاعات را از طریق برنامه‌درسی به منظور ارائه تدریسی اثربخش کسب کرده‌اند.

از دیگر خرده‌مهارت‌هایی که دانشجومعلم‌ان به میزان زیادی به آن دست پیدا کرده‌اند، مهارت مشارکت فعال و سازنده در فعالیت‌های گروهی و همکاری‌های تیمی است. مهارت‌های کار گروهی از جمله مؤلفه‌های ضروری برای موفقیت معلم محسوب می‌شود؛ چراکه آنان به‌طور معمول در قالب یک تیم با همکاران خود کار مشترک انجام می‌دهند و در فرایند تدریس خود نیازمند به‌کارگیری مشارکت فراگیران به صورت جمعی و گروهی هستند. این بخش از یافته‌ها با نتایج پژوهش نایباهو (Naibaho, 2021) همسو است و دلیل این همسویی، گزارش دیدگاه‌های مثبت دانشجویان پیرامون کسب خرده‌مهارت کارهای گروهی و همکاری‌های تیمی و همچنین نقش بسیار مطلوب برنامه‌درسی در پرورش این خرده‌مهارت است. مهارت‌های کار تیمی، رهبری، برنامه‌ریزی و سازماندهی امور از مهارت‌های مهم و موردنیاز در حرفه معلمی بوده است؛ چراکه آنان در بیشتر موارد، وظیفه رهبری در سازماندهی فعالیت‌ها و برنامه‌های مدرسه بر عهده دارند و برای رفع مسائل آموزشی و تربیتی چاره‌اندیشی می‌کنند. خرده‌مهارت مربوط به توانایی سازماندهی و مدیریت مؤثر امور از جمله مؤلفه‌هایی است که دانشجومعلم‌ان به میزان کمی توانسته‌اند آن را از طریق برنامه‌درسی به‌دست آورند. این درحالی است که در پژوهش مارن و همکارانش (Maren et al, 2021) گزارش شده که برنامه‌درسی توانسته به این مهارت در برنامه‌درسی در سطح متوسط توجه کند و به میزان نسبتاً زیادی در دستیابی دانشجویان به مهارت‌های نرم مؤثر واقع شود.

یافته‌ها پیرامون مهارت‌های تحصیلی نیز نشان از دستیابی کم و محدود دانشجومعلم‌ان به این مهارت‌ها است. همچنین بخشی از یافته‌های مربوط به این مهارت نشان می‌دهد که از نظر دانشجومعلم‌ان از میان تمامی خرده‌مهارت‌های مربوط به مهارت تحصیلی، خرده‌مهارت «ارائه مطالب به صورت شفاهی و کنفرانس دادن» به میزان زیادی نسبت به سایر خرده‌مهارت‌ها کسب شده است. مهارت در سخنوری، داشتن فن بیان مناسب در ارائه مطالب درسی از مهارت‌های مهم آموزش و کلاس‌داری است. پژوهش گارسیا و همکاران (García et al, 2017) از این جهت که در این پژوهش نیز توانایی دانشجومعلم‌ان در ارائه‌های شفاهی در برنامه‌درسی در سطح بالایی گزارش شده است، همسو است.

از نظر دانشجومعلم‌ان دستیابی آنان به کلیه خرده‌مهارت‌های مربوط به مهارت‌های اجتماعی نیز به میزان کمی بوده است. اهمیت برخورداری معلم‌ان از مهارت‌های اجتماعی روشن است چراکه اجتماع کوچک مدرسه و کلاس درس، توجه بیشتر به مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی را ضروری ساخته و درنهایت، توانایی کار تیمی و همکاری با گروه، احترام به دیگران، بردباری، اعتماد به نفس، انعطاف‌پذیری، مدیریت احساسات و استرس، مسئولیت‌پذیری معلم

را افزایش می‌دهد (Amini et al, 2013). ناکامی آنان در به‌دست‌آوردن این دسته از مهارت‌ها از طریق برنامه‌درسی با بخشی از پژوهش کاینگ‌کوی (Caingcoy, 2021) همخوانی دارد. در این پژوهش نیز اشاره شده است که دانشجومعلم‌ان در برنامه‌درسی مهارت‌های مربوط به ارتباطات که جز مؤلفه‌های مهارت اجتماعی است را به‌طور ناکافی کسب کرده‌اند. این درحالی است که پژوهش راگوسا و همکاران (Ragusa et al, 2022) به دلیل اینکه نقش برنامه‌درسی را در پرورش مهارت‌های اجتماعی به‌ویژه مهارت رهبری متوسط و روبه بالا ارزیابی کردند و بر این باورند که دانشجویان توانسته‌اند به میزان بسیار زیادی در دستیابی به این مهارت‌ها موفق عمل کنند. از این رو، با پژوهش حاضر ناهمخوان محسوب می‌شوند. با استناد به جدول شماره ۱۷ می‌توان گفت که با وجود دستیابی اندک به این مهارت، توانایی برقراری ارتباطات مؤثر بین فردی خرده‌مهارتی است که در برنامه آموزشی و تدریس به آن بیشترین توجه مبذول شده و بیشتر از سایر خرده‌مهارت‌ها توسط دانشجومعلم‌ان کسب شده است. این مهم با بخشی از پژوهش نگانگ و همکاران (Ngang et al, 2015) نیز همسو به‌نظر می‌رسد.

تقویت مهارت‌های خودمدیریتی معلم‌ان به آنان کمک می‌کند تا در شرایط و موقعیت‌های چالشی مدرسه و کلاس درس با مدیریت و کنترل رفتار، افکار، احساسات و عواطف و تمایلات خود، تصمیمات آگاهانه و سازنده اتخاذ کنند. به عبارتی دیگر، معلم‌ان با افزایش مهارت‌های خودمدیریتی، مسئولیت خود را در موقعیت چالش‌زا درک کرده و می‌دانند که چه باید بکنند و چگونه رفتار کنند. دانشجومعلم‌ان درخصوص مهارت‌های خودمدیریتی نیز اذعان کرده‌اند که به میزان کمی موفق به کسب این مهارت‌ها از طریق برنامه‌درسی شده‌اند که می‌توان گفت تا حدودی با سایر پژوهش‌ها (Caingcoy, 2021; AlHouli & Al-Khayatt, 2020) همسویی دارد.

تجهیز دانشجومعلم‌ان به مهارت‌های حل مسئله، آنان را قادر به تفکر انتقادی، خلاقانه، نوآورانه می‌کند و توانایی شناسایی و تجزیه و تحلیل موقعیت‌های پیچیده و همچنین انجام ارزیابی‌های قابل توجیه برای آنان فراهم می‌سازد. یافته‌ها در بخش مربوط به مهارت‌های حل مسئله نیز نشان از دستیابی محدود دانشجومعلم‌ان به مهارت‌های نرم دارد که با پژوهش دیپ و همکاران (Deep et al, 2019) به دلیل ارائه شواهد پژوهشی پیرامون ناکافی بودن اندازه اثر برنامه‌درسی در توسعه مهارت‌های حل مسئله دانشجویان همسویی دارد. این درحالی است که پژوهش هدی و همکاران (Huda et al, 2021) سطح مهارت‌های نرم ایجاد شده در دانشجومعلم‌ان را مطلوب ارزیابی کرده و نقش بسیار زیادی در تقویت مهارت‌های حل مسئله به برنامه‌درسی داده است. علی‌رغم میزان محدود مهارت‌های نرم کسب‌شده توسط دانشجومعلم‌ان می‌توان گفت که از میان ۱۰ خرده‌مهارت موجود در فهرست مهارت‌های حل مسئله، آنان توانسته‌اند خرده‌مهارت ارائه راه حل‌های خلاقانه و ایده‌های جدید برای حل مسئله را بیشتر از سایر خرده‌مهارت‌ها در برنامه‌درسی کسب کنند.

براساس یافته‌های بدست آمده در پاسخ به سؤال دوم پژوهش در خصوص اهمیت هریک از مهارت‌های نرم در حرفه معلمی می‌توان گفت که از منظر دانشجومعلم‌ان شرکت‌کننده در این پژوهش، هر پنج مهارت نرم کلان مورد بررسی از جمله مهارت‌های مهم و موردنیاز حرفه معلمی است. این یافته‌های کلی با پژوهش الحولی و الخیاط (AlHouli & Al-Khayatt, 2020) که اساس پژوهش در بخش ابزار بود، همخوانی بسیار دارد. مطالعات دیگر (Agcam & Dogan, 2018; Khaleghkhah & Najafi, 2021) نیز به دلیل مهم انگاشتن مهارت‌های نرمی همچون کار گروهی، حل مسئله، مهارت‌های ارتباطی و حرفه‌ای، سازگاری و انعطاف‌پذیری، رهبری، مدیریت زمان و نظایر آن برای معلم‌ان همسو است. نظرات دانشجومعلم‌ان پیرامون مهارت‌های شغلی حکایت از این دارد که از میان مجموع نه خرده‌مهارت مربوط به این کلان مهارت، شش خرده‌مهارت مهم و مرتبط با حرفه معلمی است. آنان در این میان اعلام کرده‌اند که خرده‌مهارت، «توانایی سازگاری و انعطاف‌پذیری» دارای بیشترین میزان اهمیت است و در نقطه نظر مقابل، آنان کمترین میزان اهمیت را به خرده‌مهارت «توانایی ارتباطات کلامی و غیرکلامی در همه سطوح» اختصاص داده‌اند. هم‌راستا با این مهارت‌ها، کاینگ‌کوی (Caingcoy, 2021) از مهارت‌های نرمی همچون مهارت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات،

مدیریت زمان، انعطاف‌پذیری، رهبری و مهارت‌های ارتباطی و مدیریتی برای اداره کلاس درس به‌عنوان مهارت‌های مهم معلمان نام می‌برد که با این بخش از یافته‌ها به‌طور آشکاری همسویی دارد. این درحالی است که به‌طور همزمان بخشی از نتایج پژوهش فوق به دلیل اشاره به مهارت‌های ارتباطی به‌عنوان یک مهارت مهم در میان معلمان با بخشی از یافته‌های پژوهش حاضر به دلیل اختصاص میزان اهمیت کمتر به ارتباطات کلامی و غیرکلامی ناهمسویی نیز دارد. از نظر دانشجومعلمان مهارت‌های مربوط به کارگروهی و همکاری‌های تیمی از دیگر مهارت‌های شغلی مهم برای معلمان به حساب می‌آید که همسو با یافته‌های مطالعه ویتاناپاتیرانا (Vithanapathirana, 2018) مؤید اهمیت مهارت کار تیمی و مشارکت در فعالیت‌های گروهی در بین معلمان است. از آنجاکه معلمان در اغلب موقعیت‌های آموزشی، وظیفه سازماندهی فعالیت‌ها و برنامه‌های مدرسه را نیز بر عهده دارند، مهارت‌ها و توانایی‌های مربوط به سازماندهی و مدیریت مؤثر امور به‌عنوان یک مهارت مهم و مورد تقاضا از سوی دانشجومعلمان مطرح شد که با پژوهش اولاندی (Ulanday, 2021) همسو به نظر می‌رسد.

بخش دیگر از یافته‌های پژوهش نشانگر مهم بودن مهارت‌های تحصیلی است. از نظر دانشجومعلمان تمامی خرده‌مهارت‌های مربوط به مهارت‌های تحصیلی مهم بوده و برای ایفای نقش معلمی موردنیاز می‌باشد. بخشی از نتایج مطالعات دیگر (Caingcoy, 2021; AlHouli & Al-Khayatt, 2020; García et al, 2017) به دلیل تأکید بر اهمیت مهارت‌هایی از قبیل مهارت مدیریت زمان و مهارت‌های ارائه مطالب با پژوهش حاضر همخوانی دارد. درخصوص آن بخش از یافته‌ها که پیرامون پراهمیت‌ترین و کم اهمیت‌ترین مؤلفه مهارت‌های تحصیلی به‌ترتیب به مهارت‌های نوشتن و مهارت در روش‌های یادداشت‌برداری و مطالعه مؤثر اشاره می‌کند، مطالعات مرتبطی یافت نشد.

از دیگر مهارت‌های مهم برای معلمان می‌توان به مهارت‌های اجتماعی اشاره کرد. یافته‌های پژوهش حاضر همسو با پژوهش پریرا و کاستا (Pereira & Costa, 2017) بیانگر اهمیت بسیار زیاد مهارت‌های اجتماعی و به‌طور ویژه مهارت‌های مربوط به برقراری ارتباطات میان فردی است. از مجموع ۱۰ مؤلفه مهارت‌های اجتماعی، بیشترین میزان اهمیت به مهارت و توانایی برقراری ارتباطات مؤثر بین فردی اختصاص یافته است که با پژوهش‌های دیگر (Ulanday, 2021; García et al, 2017; Ngang et al, 2015) همسویی کلی دارد. در تمامی این مطالعات بر اهمیت و اولویت مهارت‌های ارتباطی برای عملکرد مؤثر معلمان اشاره شده است. در این راستا، کاینگ‌کوی (Caingcoy, 2021) به‌طور آشکاری گزارش کرده که مهارت‌های ارتباطی در صدر فهرست مهارت‌های موردنیاز معلمان قرار دارد. تقویت مهارت‌های مدیریت و رهبری و تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی نیز از دیگر مهارت‌هایی است که در ذیل مهارت‌های اجتماعی مهم و مرتبط انگاشته شده است. اولاندی (Ulanday, 2021) همسو با این یافته‌ها بر اهمیت مهارت‌های مدیریت و رهبری صحنه گذاشته است و مؤلفه مسئولیت‌پذیری در پژوهش‌های دیگر (Naibaho, 2021; Huda et al, 2021) از جمله مؤلفه‌های ضروری و مهم معلمان قلمداد شده است.

نظرات دانشجومعلمان پیرامون مهارت‌های خودمدیریتی نیز حکایت از اهمیت این مهارت‌های نرم در حرفه معلمی دارد. از میان ۱۰ مؤلفه مرتبط با مهارت‌های خودمدیریتی، هفت مهارت مهم و مورد نیاز گزارش شده است. کمترین میزان اهمیت نیز به مهارت سازگاری و انعطاف‌پذیری نسبت داده شده درحالی‌که در پژوهش‌های دیگر (Caingcoy, 2021; AlHouli & Al-Khayatt, 2020) این خرده‌مهارت بسیار مهم انگاشته شده است. یافته‌ها در رابطه با مهارت‌های حل مسئله نیز مشابه سایر مهارت‌ها نشان می‌دهد که کلیه خرده‌مهارت‌های ذیل این مهارت کلان برای معلمان مهم و مورد نیاز است.

به‌طور کلی نتایج پژوهش نشان داد که از نظر دانشجومعلمان میزان دستیابی به هر پنج مهارت نرم از طریق برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان کم بوده است. بنابراین با توجه به این مهم و همچنین میزان اهمیت بالای مهارت‌های نرم در حرفه معلمی و از سویی تأکیدات اسناد بالادستی پیشنهاد می‌شود که توجه به پرورش مهارت‌های نرم در برنامه راهبردی دانشگاه فرهنگیان مورد تأکید و توجه قرار گیرد. از آنجاکه نتایج پژوهش حاضر متکی بر نظرات دانشجومعلمان

رشته آموزش ابتدایی بود، به برنامه‌ریزان این رشته پیشنهاد می‌شود که در برنامه‌درسی دوره کارشناسی رشته آموزش ابتدایی به تلفیق و ادغام مهارت‌های نرم توجه بیشتری داشته باشند تا با پرورش این مهارت‌ها ضمن ارتقای عملکرد حرفه‌ای آموزگاران دوره ابتدایی، زمینه پرورش مهارت‌های نرم در دانش‌آموزان نیز فراهم شود. پرداختن به مهارت‌های نرم مهم و مورد نیاز حرفه معلمی که در این پژوهش شناسایی شده می‌تواند در هدایت فعالیت‌های یاددهی-یادگیری در دوره تربیت معلم مورد توجه قرار گیرد. در این راستا، اصلاح و ارتقای برنامه‌درسی در حیطه اجرا، تأکید بر به‌کارگیری روش‌های تدریس مشارکتی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی متناسب برای اساتید و مدرسان و از سویی، اعمال پیگیری‌ها و نظارت‌های مستمر مبنی بر اجرای مطلوب برنامه‌درسی می‌تواند مفید واقع شود.

با توجه به اینکه پژوهش حاضر معطوف به بررسی میزان دستیابی دانشجویان به مهارت‌های نرم از طریق برنامه‌درسی بوده است، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی به شناسایی راه و روش‌های آموزش مهارت‌های نرم در برنامه‌درسی و یا چگونگی تلفیق این مهارت‌ها با برنامه‌درسی بررسی شود. همچنین از آنجاکه جامعه آماری و به تبع آن، نمونه‌نهایی در این پژوهش، کمتر از تعدادی بوده است که برای انجام برخی تحلیل‌ها مناسب باشد، در پژوهش‌های بعدی اجرای پرسش‌نامه سنجش مهارت‌های نرم در سطحی گسترده‌تر از دانشجویان در چند پردیس فرهنگیان (خواهران و برادران) انجام شود.

از محدودیت‌های پژوهش نیز می‌توان به مجازی بودن آموزش در دوران شیوع ویروس کرونا اشاره کرد. به یقین، گذراندن چند ترم تحصیلی به صورت مجازی در نظرات و دیدگاه‌های دانشجویان در ارتباط با دستیابی آنان به مهارت‌های نرم اثرگذار بوده و محرومیت‌های ناشی از عدم حضور فیزیکی در کلاس‌های دانشگاه مانعی بر سر راه اجرای درست برنامه‌درسی در راستای پرورش مهارت‌های نرم آنان بوده است. بنابراین از جمله محدودیت‌های پژوهش این است که شرکت‌کنندگان آن در مدت تحصیل خود در دانشگاه فرهنگیان ترکیبی از ترم‌های تحصیلی حضوری و مجازی را تجربه کرده‌اند.

مشارکت نویسندگان

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد نویسنده اول با عنوان «دستیابی به مهارت‌های نرم در برنامه‌درسی دانشگاه فرهنگیان از منظر دانشجویان؛ مطالعه‌ای آمیخته» بوده که تحت راهنمایی خانم دکتر رضوان حکیم زاده و با مشاوره آقای دکتر محمد جوادی پور به انجام رسیده است.

تشکر و قدردانی

از تمامی دانشجویان علمانی که در این پژوهش همکاری داشتند، قدردانی می‌شود.

تعارض منافع

«هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است»

منابع

- احمدی، آمنه، و موسی پور، نعمت‌اله (۱۳۹۶). طراحی کلان (معماری) برنامه‌درسی تربیت معلم (برنامه‌درسی ملی تربیت معلم جمهوری اسلامی ایران). تهران: انتشارات دانشگاه فرهنگیان.
- اکبری، زهرا (۱۳۹۷). ضرورت تهیه و تدوین و گنجاندن واحد درسی مهارت‌های نرم یا عمومی لازم برای دانشجویان علوم پزشکی در برنامه‌درسی آنها. *مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی* یزد. ۱۳(۲)، ۱۱۴-۱۳۹.
- امینی، داریوش، همتی ثابت، اکبر، و همتی، معصومه (۱۳۹۲). اثربخشی آموزش هوش هیجانی بر مهارت‌های اجتماعی و شیوه‌های مقابله با استرس دانش‌آموزان دبیرستانی شاهد دختر همدان. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۲(۲)، ۱-۱۵.

- ایران‌نژاد، منصوره،، علی‌عسگری، مجید،، موسی‌پور، نعمت‌اله، و نیک‌نام، زهرا. (۱۳۹۸). واکاوی نیازهای آغاز خدمت نومعلم‌ان آموزش ابتدایی: چالش‌های ناهم‌ساز. *مطالعات برنامه‌درسی/آموزش عالی*، ۱۰(۲۰)، ۲۸۹-۳۰۸.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.25382241.1398.10.20.13.3>
- پورکریمی، جواد،، سیفی، علی،، قائمی، فرشته، و نامداری پژمان، مهدی (۱۴۰۱). طراحی الگوی شایستگی‌های متقاضیان ورود به دانشگاه فرهنگیان در دوره آموزش ابتدایی. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۱۱(۱)، ۱۷-۴۶.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.2423494.1401.11.1.1.3>
- حسینی، سید عدنان، و الله‌کرمی، آزاد (۱۴۰۳). چالش‌ها و فرصت‌های آموزش مجازی از دیدگاه دانشجو‌معلم‌ان دانشگاه فرهنگیان (مطالعه موردی: دانشگاه فرهنگیان استان کردستان). *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۱۳(۲)، ۲۲۵-۲۴۵.
<https://doi.org/10.48310/pma.2023.3026>
- حلاجی، محسن (۱۴۰۱). واکاوی دلالت‌های اسناد بالادستی دانشگاه فرهنگیان بر ویژگی‌های معلم. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۱۱(۲)، ۲۲۱-۲۴۶.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.2423494.1401.11.2.9.3>
- خالق‌خواه، علی، و نجفی، حبیبه (۱۳۹۷). استخراج مؤلفه‌های مهارت‌های نرم مدیران آموزشی به روش آمیخته اکتشافی (طراحی یک ابزار اندازه‌گیری). *رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۱(۳۳)، ۲۶-۴۴.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20086369.1397.9.33.2.1>
- سیفی، علی،، پورکریمی، جواد، و نامداری پژمان، مهدی (۱۴۰۲). طراحی الگوی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان راهنمای کارورزی دانشگاه فرهنگیان. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۱۲(۴)، ۴۲۳-۴۵۹.
<https://doi.org/10.48310/pma.2023.3458>
- قاری، شیوا (۱۳۹۶). *ساخت و اعتباریابی پرسش‌نامه مهارت‌های نرم دبیران*. [پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد]. دانشگاه شهید چمران اهواز.

References

- Abarro, J. O. (2017). Employability of BSE and BEE graduates of University of Rizal System, Antipolo City. *International Journal of Advanced Research*, 5(12), 1499–1504. <https://doi.org/10.21474/IJAR01/6095>
- Agcam, R., & Dogan, A. (2021). A Study on the Soft Skills of Pre-Service Teachers. *International Journal of Progressive Education*, 17(4), 35-48. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2021.366.3>
- Ahmadi, A., & Musapour, N. (2017). *The macro (architectural) design of the teacher education curriculum (the national teacher education curriculum of the Islamic Republic of Iran)*. Tehran: Farhangian University Publishing. [In Persian]
- Akbari, Z. (2018). The need to develop and incorporate the soft skills (general) courses into the educational curriculum of medical sciences students. *Medical Education and Development*, 13(2), 114–139. [In Persian].
- AlHouli, A. I., & Al-Khayatt, A. K. A. (2020). Assessing the Soft Skills Needs of Teacher Education Students. *International Journal of Education and Practice*, 8(3), 416-431. <https://doi.org/10.18488/journal.61.2020.83.416.431>
- Amini, D., Hemmati Sabet, A., & Hemmati, M. (2013). The effect of EQ training on social skills and the methods of stress management in female students of Shahed secondary high schools in Hamedan. *Educational and Scholastic Studies*, 2(2), 1–15. [In Persian].
- Berkman, E. T., Hutcherson, C. A., Livingston, J. L., Kahn, L. E., & Inzlicht, M. (2017). Self-control as value-based choice. *Current Directions in Psychological Science*, 26(5), 422–428. <https://doi.org/10.1177/0963721417704394>
- Bermúdez, J. P. (2021). The skill of self-control. *Synthese* 199, 6251–6273. <https://doi.org/10.1007/s11229-021-03068-w>
- Biscante, D. D. S., Clemencio, K. E., & Negado, K. L. E. (2019). Tracer study of the teacher education graduates. *Aloha International Journal of Education Advancement (AIJEA)*, 1(3), 51–58. <https://doi.org/10.11594/ijmaber.03.03.12>

- Caggiano, V., Schleutker, K., Petrone, L., & González-Bernal, J. (2020). Towards Identifying the Skills Needed in Curriculum Design: A Framework for Curriculum Enhancement. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 9(4), 182–188. <https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v9n4p.182>
- Caingcoy, M. (2021). Scoping review on employability skills of teacher education graduates in the Philippines: A framework for curriculum enhancement. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 9(4), 182–188. <https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v9n4p.182>
- Cottrell, S. (2019). *The study skills handbook*. Bloomsbury Publishing.
- Deep, S., Salleh, B. M., & Othman, H. (2019). Study on problem-based learning towards improving soft skills of students in effective communication class. *Innovation and Learning*, 25(1), 17–34. <https://doi.org/10.1108/IJILT-01-2018-0005>
- Erlini, N., Wilujeng, I., Panjaitan, M. H., & Haristy, D. R. (2021). Profile about initial soft skills understanding of pre-service science teachers. In *6th International Seminar on Science Education (ISSE 2020)* (pp. 744–751). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210326.107>
- Fernández-Arias, P., Antón-Sancho, Á., Vergara, D., & Barrientos, A. (2021). Soft Skills of American University Teachers: Self-Concept. *Sustainability*, 13(22), 12397. <https://doi.org/10.3390/su132212397>
- García, M. D. R. V., Tobar, F. R. L., Delgado, V. M. V., & Gómez, M. N. M. (2017). Habilidades sociales. *Revista salud y ciencias*, 1(2), 8-15.
- Hallaji, M. (2022). Examine the implications of the upstream documents of the Farhangian University on the teacher characteristics. *Educational and Scholastic Studies*, 11(2), 221–246. <https://dori.net/dor/20.1001.1.2423494.1401.11.2.9.3> [In Persian].
- Hosseini, S. A., & Allah Karami, A. (2024). Challenges and opportunities of virtual education from the viewpoint of student teachers of Farhangian University (Case study: Farhangian University of Kurdistan). *Educational and Scholastic studies*, 13(2), 225-245. <https://doi.org/10.48310/pma.2023.3026> [In Persian].
- Huda, S. A., Arifi, A., Putranta, H., & Azizah, A. N. M. (2021). Experiences of participants in teacher professional education on obtaining soft skills: A case study in Indonesia. *European Journal of Educational Research*, 10(1), 313-325. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.10.1.313>
- Irannezhad, M., Aliasgari, M., Musapoor, N., & Niknam, Z. (2020). Induction Needs of Beginning Teachers of Primary Schools: Unmatched Challenges. *Journal of higher education curriculum studies*, 10(20), 289-308. <https://dori.net/dor/20.1001.1.25382241.1398.10.20.13.3> [In Persian]
- Jasim Mohammed, Z., Jasim Alsadaji, A., Fadhil Al-Saadi, S., Al-Fayyadh, S. (2023). Components of Soft Skills for University Students in the 21st Century: An Overview of Literature Review. *Medical Education Bulletin*, 4(1), 601-9. <https://doi.org/10.22034/MEB.2023.389121.1076>.
- Khaleghkhah, A., & Najafi, H. (2018). Extraction the components of administrators soft skills by exploratory mixed method (Design of measurement tool). *Journal of New Approaches in Educational Administration*, 9(33), 26–44. <https://dori.net/dor/20.1001.1.20086369.1397.9.33.2.1> [In Persian].
- Kii zz, H., & Ckkk,,, , . ())))) ggglhh triiee taeeer'' rrr eeettive nn fff t skills development in Ukraine. *Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on CALL*, (7), 299–313. <https://doi.org/10.24093/awej/call7.21>
- Manasia, L., Dima, G., Sanz, C. B., Mula, A., Riccio, A., Nebot, A. P. & Dovaliene, A. (2021). *Soft skills assessment guidelines*. University POLITEHNICA of Bucharest
- aa r,,, ..,,, Ill l,,, U. K. ,, & Zll iii ii , H. ())))) Assssiigg rreeettive taeeer'' fff t skills curriculum implementation: Effects on teaching practicum success. *South African Journal of Education*, 41(3), 18-28. <https://doi.org/10.15700/saje.v41n3a1923>
- Naibaho, L. (2021). Pre-eerviee taeeer'' fff t skills ddd ccii vvmnttt . *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12(10), 491-496.

- Ngang, T. K., Yunus, H. M., & Hashim, N. H. (2015). Soft skills integration in teaching
rrffssii llll trii ii gg: Nvviee taaeeer'' rrr eeett ivss. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 186, 835–840. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.209>
- Patacsil, F. F., & Tablatin, C. L. S. (2017). Exploring the importance of soft and hard skills as perceived by IT internship students and industry: A gap analysis. *Journal of Technology and Science Education*, 7(3), 347–368. <https://doi.org/10.3926/jotse.271>
- Pereira, O. P., & Costa, C. A. A. T. (2017). The importance of soft skills in the university academic curriculum: The perceptions of the students in the new society of knowledge. *International Journal of Business and Social Research*, 7, 25-34. <https://doi.org/10.18533/ijbsr.v7i6.1052>
- Pourkarimi, J., Seyfi, A., Ghaemi, F., & Namdari Pejman, M. (2022). Designing a Competency Model for Applicants of Primary Education Program at Farhangian University. *Educational and Scholastic studies*, 11(1), 17-46. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.2423494.1401.11.1.1.3>
- Qari, S. (2015). Constructing and validating teachers' soft skills questionnaire. [Master's thesis], Shahid Chamran University of Ahwaz. [In Persian]
- Ragusa, A., Caggiano, V., Trigueros Ramos, R., González-Bernal, J. J., Gentil-Gutiérrez, A., Bastos, S. A. M. C., González-Santos, J., & Santamaría-Peláez, M. (2022). High Education and University Teaching and Learning Processes: Soft Skills. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(17), 10699. <https://doi.org/10.3390/ijerph191710699>
- Redomero, T., Caggiano, V., Poza-Lujan, J. L., & Piccione, V. A. (2019). Fostering and assessing soft skills of engineering students. *International Journal of Engineering Education*, 35(5), 1656–1666.
- Seyfi, A., Pourkarimi, J., & Namdari Pejman, M. (2023). Designing a model of professional
mmmtt ccciss frr itt rrriii p mttt rr''s ff rrr gggginn Uii vrrii ty. *Educational and Scholastic studies*, 12(4), 423-459. <https://doi.org/10.48310/pma.2023.3458> [In Persian]
- Tang, K. N. (2020). The importance of soft skills acquisition by teachers in higher education institutions. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 41(1), 22-27. <https://doi.org/10.1016/j.kjss.2018.01.002>
- Triwidyati, E. & Pangastuti, R. L. (2021). Mediation Effect of Work Motivation on Relationship of Soft Skill and Hard Skill on Employee Performance in Denpasar Marthalia Skincare Clinical. *Journal Ekonomi dan Bisnis Jagaditha*, 8(2), 136-145. <https://doi.org/10.22225/jj.8.2.2021.136-145>
- Ulanday, M. L. P. (2021). Tracer study and employability skills acquisition of teacher education graduates. *Psychology and Education*, 58(4), 1678–1683.
- Vithanapathirana, M. V. (2018). Embedding soft skills to the teacher education undergraduate curriculum: Perceptions of faculty and students. *University of Colombo, Sri Lanka*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.23233.92005>
- Yorke, M. (2006) *Employability in Higher Education: What It Is-What It Is Not: Learning & Employability Series 1*. The Higher Education Academy, York.